

OBSERVATORUL

Revistă de orientare culturală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IX-3-4

MARTIE — APRILIE 1936

BUCUREȘTI

Tip. „APOLLO” S. A. Cămpineanu 40

1 9 3 6

OBSERVATORUL

Revistă de orientare culturală

CUPRINSUL :

L. Barral : Paul Claudel

✓ *Lucreția Carandino-Platamona* : Pierre Loti și Carmen Sylva

Ion Nicoară : Colette.

Buletin literar :

Miriam : Colțuri

X : Mărturii.

P. V. Horvath : În sărmana mea grădină.

BCU Cluj - Central University Library Cluj *Mta. Frollo* : Fecioara la amiazi.

„ „ Răul întunecat.

Buletin artistic :

Lucca della Robia : Visul unei nopți de vară.

Buletin social :

G. P. Gheorghiu : Chestiunea socială.

Alex. Fântânanu : Despre avort.

Insemnări :

M. F. : Jacques Bainville ; Lebargy.

G. I. : Mihai Demeter - Sub cedrul dela Roma.

„ „ Decalog.

Paul Claudel

Paul Claudel este un autor dificil, dar un autor necesar.

Le Soulier de Satin, Tete d'or sau *la Ville*, nici chiar *L'ours et la lune*, nu se pot citi în tramvaie: nu vei găsi în chioșcurile gărilor la îndemâna călătorilor nepăsători.

Necesitatea lui Claudel isvorește din chiar prezența lui la însăși rădăcina marilor opere literare ale vremii noastre; nu se gândește aci și nu se scrie cum s'ar fi gândit și scris dacă Claudel nu ar fi existat.

Or în elementele spirituale cari formează mentalitatea generației contemporane dinaintea războiului, pregătitoare celei de aci, vom întâlni o bună parte, care nu poate fi atribuită decât înrâuririi lui Claudel. Putem afirma fără exagerare, că între spiritele, cari depășind hotărîte stadiul naturalist și simbolist, au străbătut noi drumuri în concepțiile artei, vieții universului și au putut exercita o influență adâncă asupra generațiilor mai tinere. Claudel va ocupa un loc de frunte. Proiecțiunea lui egalează și depășește pe aceia a lui Romain Rolland și Gide.

Imi permit să citesc câteva rânduri ale lui Jaques Rivière adresate prietenului său Alain Fournier în clipa când a descoperit pe Claudel. Rivière deschide l'Arbre și încă în picioare — scrie el — am citit în mijlocul sgomotului cele dintâi pagini. Mi-au dat impresia straniului și a vastității incomparabile. Intr'adevăr toate mă depășeau, nu înțelegeam, dar eram peste măsură emoționat. Era ceva mai mult decât Dante. Niciodăă poate, nu s'a potrivit atât de esențial lucrurile acestei vieți. Avem aici mai mult decât un dramaturg un filosof, un dramaturg, filosof. Dar nu. Definițiile sunt plate, acesta e un om care gândește așa cum respiră și acționează, cu aceeași gândire launtrică și cu aceea plenitudine. Toate au rațiunea existen-

tei, chiar și trăgănările, desfășurarea progresivă și magnifică a gândirii. Gândirea această are greutatea de mișcare și obscuritatea gândirii adevărate. Gândirea nu e aceea țâsnire de o clipă, despre care vorbesc cei pentru care Zola sau Faguet sunt gânditori. Ea e ceva obscur, penibil, înaintând încet și cu greu asemenea germinării. Munca gândirii e surdă și informă. Cuvintele lui Claudel se înlănțuesc în așa fel, ca să reproducă această lucrare launtrică. E poate stilul cel mai direct din câte se pot vedea. Eu cred că e o străfulgerare de geniu să găsești primitivul sub placajul modern și să poți atinge și desvăli acea pătură adânc omenească, de care vorbește Taine. Fulgerase de geniu! Claudel nu poate avea talent; el nu este decât un geniu sau nimic. Nu poate fi decât un nebun sau Shakespeare: eu cred că e un Shakespeare și geniu. Nu spun că ar fi unul din maestrii mei, deoarece el nici nu poate și nici nu vrea să mă învețe, însă e acela care mi-a dat cea mai largă viziune pe care n'aș fi avut-o niciodată".

Citarea a fost cam lungă, însă ea ne permite să sesizăm o mărturisire asupra impresiei lăsate la apariția celor dintâi opere ale lui Claudel.

Despre poet nu vă voi spune decât strictul necesar, spre a vă aminti marea personalitate, a cărei expresie și-a găsit în literatură un nume: geniuul Claudelian și structura lui intimă. Singur se va desvălui prin gura artiștilor, cari și-au luat greaua sarcină de a-l interpreta înaintea noastră.

Despre Claudel se știe că a făcut parte din marea familie missi dominici ai Franței, cari cutreerând lumea au deținut slujbe importante.

Se naște la 6 August 1868 (Romain Rolland e mai în vârstă cu 2 ani, iar André Gide mai tânăr cu un an). la Villeneuve sur Fère en Tardennois, în l'Aisne, unde unchiul tatălui său fusese odinioară paroh. Urmează studiile clasice la Louis le Grand sub patronatul filosofic cam despotice al lui Burdeau. Inscrierea la Școala de Științe politice nu-l împiedecă să se însoțească cu artiștii și poeții, printre cari leagă strânse prietenii: Marcel Schob, Jules Renard, Pottecher, Leon Daudet. Il visitaseră pe Millarmé. În 1886 se covertește în întregime la catolicism sub influența lui Rimbaud.

„Cet enfant trop grand, îi va spune mai târziu lui Verlaine, enfant mal décidé a l'homme, plein de secrets et de menaces. Ce vagabond à longues enjambées qui commence, Rimbaud et qui s'en va de place en place. Avant qu'il ait

trouvé là-bas son enfer aussi définitif que cette ténébre lui permet. N'ayant rien autre à révéler, sinon qu'il a trouvé l'Éternité. N'ayant rien autre chose à révéler sinon que nous ne sommes pas au monde“.

Din momentul convențiunii geniul lui intră cu desăvârșire în biblie, se avântă în sborul psalmilor, pătrunde realismul totdeauna adecvat omului al Noului Testament, Claudel are credința, de altfel populară, ca și Peguy, la fel de luminată ca a unui Părinte al Bisericii.

În 1893 pleacă în Statele Unite, în 1895 se află în China, semnând cea admirabilă *Connaissance de l'Est* care aducea în literatură o nouă formă a exotismului, care poate fi numită cuprinderea lumii.

În decursul unei poposiri în Franța se căsătorește cu Reine Sainte Marie Perain, fiica arhitectului Fouvrière de Lyon. În 1906 iată-l în Pekîng, Praga, în 1911 Frankfurt, în 1914 în Hamburg. Îl regăsim în 1917 ministru plenipotențiar în Rio de Janeiro, fapt care ne va aduce. „*Le Soulier de Satin*“. În 1920 în Copenhaga, din 1921 până în 1925 ambasador în Japonia, apoi în Statele Unite și în Belgia. Și de acolo de undeva, în lumea mare, între răsărit și apus ne „adresează mesajul lui.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

Acest mesaj din 1886 se precisează în aproape 60 de volume, unele în două versiuni. Străbătând lista operelor lui vom găsi o preferință pentru dramă. Le cunoaștem pe cele principale: *Tête d'or*, *La Ville*, *La jeune fille Violaine*, *L'Echange*, *Partage de midi*, *l'Annonce faite a Marie*, *Le Soulier de Satin en 4 journées*, *Trilogia* care cuprinde *L'otage*, *Le Pain dur*, *Le Père Humilie*, *L'ours et la lune*, o farsă pentru păpuși.

Afară de acestea trebuie să menționăm *Connaissance de l'Est*, *Cinq grandes odes*, *L'art poétique*, *Feuilles de Saints*, *La Messe là-bas*, *Corona Benignitatis ani Dei*.

E greu să-l resîrîngi pe Claudel și mesajul său la câteva rânduri; permiteți-mi o prescurtare spre a da o idee despre bogăția personalității lui.

Notăm întâi criza civilizației occidentale în ultima treime a veacului al XIX-lea, crasă ce determină un pesimism profund. Să ne aducem aminte de vorba lui Renan: „*La France se meurt, ne troublez pas son agonie*“. Bourget constată la măștri, „*une mortelle fatigue, une morne perception de la vanité de tout effort*“. Și iată ridicându-se o ntreagă pleiadă de spirite, care nemărginindu-se la ilu-

zia și acceptarea decadenței, caută o evadare fie în acțiune, fie în literatură, concepută ca o eliberare și reclădire. Se înjghebează tabere: după facultatea căreia se atribute salvarea. Astfel aceea a inteligenței, unde Maurras reprezintă idealul de ordine, Benda, ideologia pătimășă, Alain, inteligența concretă Valery, comedia intelectuală, tabăra simțirii, cu sensualismul feminin al scriitoarei Colette, câmpul intuiției cu Claudel, Peguy, Suares, R. Roland.

Era o lăncezeală de intoxicație livrească, pionerii reinvierii se îndepărtează de cartea concepută ca literatură pură și se apropie de om.

Claudel afirmă întâi că: „l'intelligence n'est pas plus la vertu fondamentale pour un poète que la prudence pour un militaire. Elle est necessaire en seconde ligne. Elle critique ce que tu fais”.

Omul întreg se naște cu Universul în întregimea lui, fără ca timpul sau spațiul să intervină cu limitări. Inșă scopul omului nu este în sine, ci în Dumnezeu.

Omul, obiectul cercetării lui va fi acel cineva, care va fi în mine mai mult eu — însumi decât eu. Scopul permanent al omului este de-a-l cunoaște pe Dumnezeu în creație, iar rolul poetului de-a înscrie întreaga creațiune în metrul pe care-l constituie sufletul.

Te salut, deci, o lume nouă ochilor mei, o lume totală acum. O, Credo întreg al lucrurilor nevăzute, te primesc eu o inimă catolică!

Du que je tourne la tête

J'envisage l'immence octave de la creation!

Ce monde s'ouvre et si large qu'en soit l'emfase, mon regard le traverse d'un part à l'autre.

* * *

Dacă scopul omului este Dumnezeu înțelegem de ce a preferat Claudel dintre toate eroismele, care se înbie pentru a se afirma renunțării. Ființa omenească poartă în sine oroarea, față de tot ce nu este Absolutul; osândită la veșnica nesatisfacere, ea nu poate decât să se lase în voia lui Dumnezeu.

Această renunțare nu este însă uniformă. Credința nu însuflețește cu o măsură comună sufletele cari se jertfesc. Vom avea Sygne de Cōfontaine, Violaine, Dona Pronchéz.

Vom înțelege de asemenea că forța tragică a teatrului lui Claudel rezultă din intervenția în viața noastră

individuală și de toate zilele a unei chemări dinafară și superioară nouă. S'a remarcat deja, că, în artă credința introduce un principiu de contradicție.

Conflictul esențial deșteptat de creștinism în noi e marele resort dramatic așa cum este el marele răspuns al vieții noastre morale și sociale, nefgăduind pacea, atitudinile, complexanțele, satisfacțiile, mobilizând toate facultățile, inteligență, voință, sensibilitate, împotriva îndoielilor și patimilor: e lupta a lor două ființe petrecută în noi, mai de grabă a omului împotriva lui Dumnezeu... Incercările de a crea un conflict, care să nu le pună față în față n'au reușit până acum.

În slujba acestei năvăliri a lui Dumnezeu în noi și legării noastre de lume, sau a tuturor forțelor noui angajate într'o revoluție fundamentală, Claudel aduce o tehnică nouă. Revoluției intelectuale i-a urmat o revoluție în arta însăși; întru cât e tehnică.

Versul Claudelian este astiel o încercare de soluție.

On ajeté toutes les vieilleries par terre cari nu mai ajungeau să exprime viața care năvălea înăbușind; concepția versului numeric și grafic a fost substituită prin aceea a versului ritmat, accentuat și oral.

Versul compus dintr'o linie și de un rând alb e această acțiune dublă, această respirație, prin care „l'homme absorbe la vie et restitue une parole intelligible”.

Revoluție religioasă = Dumnezeu în om.

Revoluție intelectuală = cunoaștere.

Revoluție tehnică = versul.

Claudiel nu poate fi ignorat.

Să-l recunoaștem, în sfârșit, în afirmarea unei interdependențe a tuturor ființelor universului, omul deprinzând în el regalitatea și sacerdoțiul sub împărăția lui Dumnezeu spre care tinde — în afirmarea unei ecumenicități, care supune spațiul și timpul, într'o interferență nelimitată; în afirmarea suprealismului în sens religios; o transpunere permanentă dela om la Dumnezeu și dela Dumnezeu la om; și apoi să ținem seama de dorința lui.

Fait que je sois entre les hommes comme une personne sans visage et ma parole sur eux sans aucune son comme un semeur de silence, comme un semeur de ténèbres comme un temeur d'Eglises, comme un semeur de la mesure de Dieu.

L. BARRAL

Pierre Loti

(Extras din „Carmen Sylva“,
de Lucreția Carandino Platamona).

Acest fapt, prietenia dintre Carmen Sylva și Vasile Alecsandri, ne reamintește o altă prietenie dintre Carmen Sylva și scriitorul francez Pierre Loti. S'au cunoscut în feericul decor dela Sinaia. Marele admirator de natură, absorbea cu nesațiu aerul plin de miresme din pădurea Carpaților ¹⁾; lua parte la mesele intime, la ceaiurile atât de plăcute dela castelul Peleş, unde Regina conducea adesea discuțiile literare, artistice, înconjurată de domnișoarele de onoare, îmbrăcate în costume românești.

Uneori apărea și Regele, fie la ceai, fie la plimbări, în haina simplă militară, însă de o majestate ce impunea tuturor.

1) L'Exilée de Pierre Loti, Calman Lévy - éditeur, Paris, 1893 capitoul „Carmen Sylva“ pag. 22-23.

„L'air vif des montagnes semblait délicieux à respirer. Le soleil brillait clair, clair; c'était déjà la grande lumière magnifique des pays du Levant, malgré ce froid, qui déroutait sous ce ciel si bleu. Sur l'herbe et sur la mousse, miroitaient les gouttelettes glacées, des petits cristaux de gelée blanche. Et nous partions, par des sentiers sablés qui tout de suite s'enfonçaient dans la forêt, sous des sapins géants.

La reine semblait heureuse, tranquille. Son visage gardait comme toujours sa fraîcheur reposée, - et cependant elle avait déjà travaillé quatre ou cinq heures, levée avant le jour, la première du château. Enfermée, à la lueur d'une lampe, dans un petit retro luxueux, au milieu d'une tourelle, déjà elle avait fait sa tâche quotidienne, rédigé des lettres, des ordres, couvert plusieurs pages de sa belle écriture franche. Cela, pour être libre ensuite de s'occuper de ses „filles“ et de ses hôtes, de se livrer tout entière aux réceptions de la journée, à la musique, à la causerie et aux jeux“.

Aci, Carmen Sylva, dădu marinarului-poet ideea de a scrie opera „Le roman d'un enfant“. Dar glasul mării chiamă din depărtare pe cunoscutul scriitor ce duce cu sine o amintire neștearsă despre timpul petrecut la Sinaia ¹⁾.

Vizitează din nou familia regală, de astă dată la București în anul 1890. Se revăd un an mai târziu la Veneția...

Câtă schimbare însă! Regina e bolnavă, slăbită, purtată într'un scaun pe rotile ²⁾. Toată starea ei sufletească de atunci și-a descris-o într'o lucrare „Livre de l'âme“, însă n'a publicat-o niciodată, după sfatul lui Pierre Loti. Interesantă este discuția ce s'a iscat între scriitorul francez și admiratoarea sa, asupra creștinismului în legătură cu „Livre de l'âme“. Cum a doua zi scriitorul francez pleca din Veneția, Carmen Sylva îi scrie în aceeași seară:

„A présent vous ne pensez plus, n'est-ce pas, que mon livre veuille être plus consolant que le christianisme. Non, il ne veut être que vrai.

D'ailleurs, si peu de gens arrivent au christianisme réel! J'ai en tant de mensonges sous cet admirable manteau! Laissez-nous passer par les phrases de développement intellectuel que nous sommes probablement prédestinés à traverser. Ne craignez rien. Nous sommes trop honnêtes pour s'embrer ³⁾.

Carmen Sylva

Regina fiind grav bolnavă, n'a putut permite lui Pierre Loti s'o vadă la plecare și acesta îi scrie imediat câteva rânduri, la care răspunde Carmen Sylva prin:

„Je puis à peine écrire, étant plus mal et tout à fait au lit.

Votre enthousiasme, au contraire, nous a fait tant de bien! Mais j'aurais voulu reprendre l'altercation plus calmement. Vous n'auriez pas en d'effroi, et vous auriez vu combien le christianisme est encore

1) „Je revois très, très souvent Sinaia; l'image de la reine prend pour moi, dans le recul du souvenir une sorte de rayonnement“.

„Pierre Loti et Carmen Sylva“ par Léopold Stern, pag. 66.

2) „L'exilée“, pag. 56. Elle est si malade, m'a dit ce matin mademoiselle Catherine... si malade... Et puis elle ne marche plus: il faut la porter ou la rouler dans son fauteuil, et c'est fini de sa belle taille droite, de sa belle allure de reine.

3) Ibid. pag. 106.

4) „Pierre Loti et Carmen Sylva“ pag. 110.

chaud et fort en nous, et nos espérances vastes et larges. Ne craignez pas de petites dans votre cercle de fervents! ¹⁾.

Carmen Sylva

Corespondența urmată între acești doi scriitori este foarte interesantă și dă la iveală cunoașterea mai bine a sufletului și a caracterului poetei de care ne ocupăm.

„Madame,

„S. M. vien de passer trois jours avec moi et doit me quitter ce soir. La visite a apporté une diversion à mon chagrin; il est très gentil et je me suis attaché à lui. Et puis, il m'a apporté comme vous distiez un peu de l'air des Carpathes; pour cela seul, il eut été trois fois le bienvenu. Nous avons presque constamment parlé de la reine nous en avons tant parlé que le temps a passé ainsi et qu'il nous en reste plus pour lui écrire une longue lettre sous la même enveloppe, comme nous en avons fait le projet au moment de l'arrivée.

Pourtant je voudrais remercier votre Majesté de tout mon coeur pour les beaux cadeaux, qu'elle m'a envoyés. Le petit livre des Pensées me fait un extrême plaisir. Mais surtout le manuscrit fermé à clef est pour moi un précieux et inestimable souvenir; je ne puis dire combien je suis reconnaissant et touché qu'il m'ait été donné. Je l'ai relu cette nuit, seul dans ma chambre, où est un tombeau; et, presque à chaque page une phrase me faisait retrouver la voix et les intonations douces de Carmen Sylva me faisant cette même lecture, la bas en Roumanie. Je ne connais rien de plus affreusement triste que ce récit; rien que rende mieux l'effrayant mystère de ces existences incomplètes; de ces intelligences d'enfant claires et profondes, logées dans des enveloppes non viables et obligées de s'en retourner bien vite dans l'éternelle poussière.

J'ai prié S. M. de de vous raconter un peu plus longuement ma petite vie de famille, ma maison d'enfance; je lui ai présenté jusqu'à mon cheval et mes chattes - pour qu'il vous parle de tout. - Mon regret a été de ne pouvoir lui faire connaître mon Léo, qui est je crois l'ami que j'aime le plus. Il y a une malchance sur cette entrevue. Je tui ai recomandé d'aller voir à Paris ma malheureuse petite femme qui est toujours entre les mains des médecins.

Je suis, avec un grand respect, Madame, votre obéissant.

Pierre Loti. ²⁾

Pieere Loti scrie Carmeu Sylvei pentru a-i mulțumi de primirea cărții „Aliunde“.

...mon remerciement ému pour Aliunde que Votre Majesté a daigné m'envoyer et dont la lecture m'a laissé je ne sais quelle sérénité haute et en même temps douce. Je l'avais lu lentement à mes rares minutes de liberté; cela m'avait rappelé l'époque déjà si lointaine où sur la gondole à Venise, Votre Majesté lisait des fragments du livre "Livres de l'âme". Déjà plus d'un quart de siècle passé depuis ces soirs de gondole. Hélas! ma vie est presque entièrement derrière moi et pensée qu'elle finira sans qu'il me soit donné de revoir Votre Majesté, de réentendre sa voix, m'est cruelle à mes réveils.

Depuis Venise, que de choses ont changé en moi et autour de moi, que de chers visages sont morts! Et que de visages nouveaux ont surgi du néant.

Je me permets de mettre dans ma lettre ce portrait d'un sous-officier d'artillerie: mon fils Samuel. le même qui jadis, en tout petit enfant de six mois, eut l'honneur d'avoir on image posé sur la table de la Reine à Sinaia...

Je suis avec le plus profond respect, Madame, l'humble et affectueux serviteur de Votre Majesté.

*Pierre Loti*¹⁾

Ambii literați își trimiteau operele îndată ce vedeau lumina tiparului. Pe un potret al Reginei-poete trimis lui Pierre Loti, drept răspuns la o fotografie, și o scrisoare omagială a poetului francez găsim următorul autograf:

„Oh! Quelle joie de vous voir complètement le même; non, changée toujours inspiré. Moi je ne change pas non plus! Ne le craignez jamais! Je suis impatiente de me plonger dans le nouveau livre, car moi aussi je travaille. Jespère lèter mes soixante-dix ans avec mon meilleur livre.

Au revoir un jour! ²⁾

Elisabeth.

Curata prietenie ce a existat între cele două personalități reiese și din următoarea scrisoare: ³⁾

Madame,

„De loîn, de très loîn, hélas! je ne cesse de suivre les événements de la vie de Votre Majesté.

J'ai su la date solennelle de la soixante-dixième année, j'ai su l'opération qui a rendu la lumière du soleil aux yeux de Carmen Sylva que n'avat jamais cessé d'éclairer la sereine lumière intérieure. De tout

1) Pierre Loti et Carmen Sylva, pag. 113-14.

2) Ibidem, pag. 122.

3) Ibidem, pag. 134.

cela j'ai été touché et ému. Je ne sais qu'ajouter, tant je sens mes pensées lointaines et déshabituées l'une de l'autre. Mais qu'il me soit permis de dire à Votre Majesté, en déposant à ses pieds l'hommage de mon respect le plus profond, que je souffre infiniment de savoir que je ne la reverrai pas avant de mourir.

Pierre Loti."

Fotografia luată în mijlocul florilor ce o înconjurau cu ocazia împlinirii a 70 ani, poartă ultimul autograf al reginei Elisaveta, primit de Pierre Loti.

„Mon soixante-dixième anniversaire parmi les témoignages d'affection". 1)

Elisabeth.

O admirație reciprocă, o prietenie spirituală, dăinuiește peste două decenii între cele două mari personalități. Ne-am depărta dela planul propus dacă am insista asupra unei recente prietenii ce a existat între Contesa Anna de Noailles și Marcel Proust — de aceeași natură: de spiritualitate și sentiment, de admirație respectuoasă — după cum reiese din corespondența purtată de aceștia.

1) „Pierre Loti et Carmen Sylva" pag. 155.

Colette

Colette, cea mare romancieră franceză, o mare scriitoare însă din toate timpurile, desprinsă de ori ce naționalitate și de orice epocă, cu grație feminină care nu trece și cu tinerețe care nu apune, și-a părăsit acum elegantul interior parizian, pare că și-a părăsit și casa părintească de la Montigny, cu toate amintirile ei și de unde provincială sălbatic de simțitoare, cu sufletul îmbălsămat de panteismul animalelor și florilor veni alături de libertinul Villy, soțul ei, în inima Parisului de atunci elegant și corupt, al aceluși Paris numai, de unde se evadă brusc îngrozită tot acolo la țară. Colette pare că a lăsat în urma ei, cum din aeroplan să te poți salva, arunci toate greutatele inutile pe rând, și viața ei cu Villy și primele succese mari, cu acele tulburătoare „Claudine“, la școală, măritată, și văduvă nemângăiată și unde pe un talent proaspăt Villy pune mâna brutală a scriitorului învechit în rele.

A părăsit și rădăcina rătăcirii ei sufletească din „Vagabonde“, unde a căutat să se realizeze găsindu-se până și în pantomimă de circ; părăsește amintirea căsătoriei a doua, unde găsită acum până la desgust, viața politică, alături de Jouvenel... Vrea să uite că în trecut a avut capriciul să deschidă un „Institut de frumusețe“, pentru a vinde rețete concrete de tinerețe prelungită... neținând seama că anormalul acestei frăgezimi este cu totul de domeniul sufletului și că numai ea a avut darul să se păstreze proaspătă, cum spune Bourget într'unul din romanele sale de o eroină a lui, că a trecut ca „o somnambulă pe lângă viciu“... Colette s'a regăsit oare refugiindu-se sus, sus, singură singură într'un apartament de două odăi, ale unui hotel parizian frâu din

Champs-Elisées, roind ca un oraş, dar cu civilizaţia unei ferme-cătoare singurătăţii în mijlocul mulţimii? Ultimul ei roman „Lachatte“, o desprinde cu totul de atmosfera oamenilor şi o preocupă numai simţirea subtilă a unei pisici (Nici-odată nici în romane, nici la ea acasă, Colette nu poate fi văzută decât cu o pisică alături),— dând un relief adânc de viaţă înfiorată ce depăşeşte mărginita viaţă a oamenilor. Scrie aproape regulat cronica teatrală la „*Le journal*“... Scrie mai ales şi prin asta ne atrage să-i prindem sufletul în această revistă... În „*A la page*“

Cum de a ajuns Colette de la Villy la o revistă catolică?... Care-i va fi oare cea din urmă înfăţişare a sufletului cu care va deschide ultima poartă a vieţii sale?... Ca un mărgăritar rătăcit în noroi i s'a rostogolit sufletul dealungul vieţii... şi tot luciul lui de preţ a triumfat.

În toate împrejurările vieţii ei literare Colette, păgâna Colette, panteista Colette, a fost simplă şi sinceră şi nu i-a plăcut decât sinceritatea simplă... Se pare curios, în atâta inteligenţă complexă, în atâta voinţă sălbatecă de viaţă, când nu pune nici un frâu, deslănţuită, cu toate curiozităţile, a rămas simplă şi sinceră, nu i-a plăcut nimic fezandat, şi de aceia a rămas Colette, femeia tânără, rustică chiar, cu viaţa de la Montigny, mereu în suflet, dealungul tuturor romanelor ei.

În ultima carte, apărută în locul acesta „*Mes apprentissages*“, cu subtitlul „*Ce que Claudine n'a pas dit*“, Colette povesteşte viaţa ei de scriitoare începătoare în casa lui Villy... El era atunci în culmea succesului ca nume, era o forţă în literatură veselă şi cinică, dar nmai avea nici un talent. Era, cel care acum putea să-şi plătească... „*des nègres*“, tinerii care scriau pe bani, pentru el... între care şi acel fermecător Jean de Tinan, care a trăit atât de puţin şi de care cu atâta duioşie vorbeşte Leon Daudet în amintirile lui. Cel mai preţios *Negru*, fu pentru el, soţia tânără, naivă, furată din provincia ei... pentru că-i inspirase o dragoste greşită de fată... Colette arată cu amărăciune şi sinceritate vremea când era: „aux jours où je souffrais dans le secret de moi-même, de n'être que moi, c'est à dire une petite jeune femme gentille qui n'avait d'estime ni pour son travail anonyme, ni pour sa soumission“. Villy o pune să-şi povestească amintirile ei... şi publică cu numele lui „*Claudine à l'école*“. Ceea-ce

ea povestea proaspăt, naiv, dar liber și sincer, el o întoarce în felul romanelor sale... Cine citește cu atenție toate viețile Claudinei poate să spună precis, acum, când a desprins-o pe Colette, din toate romanele scrise de ea singură, unde este ea, singură, unde este ea povestită la suprafață numai, de atmosfera în care trăiau și pe care nu o învinsese încă, și unde sarea grosolană a lui Villy. Romanul avu însă un succes parizian formidabil, ceia ce încuraja pe Villy să-și pună soția la ore sistematice de lucru unde scrisul să-i ajungă, ca și lui, un meșteșug, și de unde se evadă fericită un ceas pe zi, pe străzile Parisului, și când se refugia lângă mama ei la Montigny ascundea cum putea, o dezi-luzie și o viață care o înăbușea.

O interesa lumea fie pariziană care o educa și o amuza în acelaș timp...

În „*Ce que Colette n'a pas dit*“ avem câteva portrete vii de literați dispăruți... între alții cel al lui Jean Larrain“, care o onoră cu prietenia și sfaturile lui... Un Jean Lorrain care începu să piardă din tinerețea lui de scriitor elegant și vopsea părul în trei culori, ceace o făcea pe Colette să-i poreclească pisică portugheză... spre hazul lui cel mai mare și al cărui pseudonim și-l luă... Colette duse această viață atât cât scrise romanele cu „*Claudine*“... Cu cât se mărea Claudine, cu atât este mai mult ea bruscă, sinceră, sălbatică, adâncă, și mai puțin ei... Mai ales de când Claudine se îndrăgostește de Renaud... o dragoste definitivă, care o ridică cu viața ei toată ascunsă în fundul sufletului provincial, deasupra tuturor zădărniciilor de trai mărunț și cinic.

În „*Claudine s'en va*“, avem drept prefață o caracteristică rectificare a lui Villy care spune mult. La collaboration Villy Colette ayant pris fin, il devenait indispensable de rendre à chacun la part qui lui est due, et de remplacer la signature unique de ces volumes par celle de „Willy et Colette Willy“

Claudine, în apa tulbure a unor vieți care încep azi și se desfac mâine, unor vieți unde numai luxul exterior este o artă și un sentiment durabil un anahronism, vrea să-și păstreze iubirea lui Renaud și apare originala, cu pieptănătura ei scurtă cu breton, cu rochia simplă... fără fard pe față și fără fard pe suflet. Un moment este luată de apa vișului ce-i apare în blondețea naivă a vienezzei Rési, pentru ca apoi în spaimă de a pierde pe

Renaud, să se evadeze cu el dintr'o lume, în care numai putea stă. „Je ne reste pas Annie. Je suis déjà partie. Ne le sentez-vous pas? J'ai tout quitté.. sauf Renaud... pour Renaud. Les amies trahissent, les livres trompent et je n'aime presque plus la beauté inutile du mensoge, quoiqu'il me prôte encore ce vêtement brillant de futilité, de gainimerie attardée, que vous comuaisez tous, — que j'ôte pour vous Annie ; Quand je l'iôterairi tout à fait, Paris ne verra plus Claudine qui viellira parmi ses parents les arbres avec son ami. Il viellera plus vite que moi, mais la solitude rend les miracles faciles et je pourrai peut être donner ma vie, pour allonger la sienne“.

Claudine pleacă și pentru că Renaud este bolnav. Nu-l poate salva și rămâne singură, în casa ei dela Montigny, cu durerea ei, de care nu vrea să se mângâie. O iubire mare o salvare, o durere mare o întoarce la copacii ei, la viața ei vegetală... Când la sfârșitul romanului, vin Parizienii în auto să o ia din nou... o amuză o clipă, vede cu groaza ce-i va fi uitarea în asemenea condițiuni... se scutură ca de o obsesie rea și-i lasă să plece... Ori Claudine este Colette... Care-i scriitoarea atât de puternic obiectivă, încât să se poată uita pe ea, chiar când are darul vieții altor ființe alături?... Ca s'o pricepem pe Claudine-Colette cu toată salvarea talentului său unic, trebuie să o vedem în mijlocul a lor săi... cum a crescut sufletul. La Montigny, cele două romane, unde este în fine numai la „*La maison de Claudine*“ și „*Sido*“.

Colette era fiica unui căpitan de zuavi, meridional, care la douăzeci și nouă de ani, în anul 1854 ia parte la războiul pentru unitatea Italiei și cade vitejește, rănit... coapsa dreaptă smulsă și rămâne fără un picior, scos din viața armelor pentru totdeauna. Viața lui sobră de eroism ații au povestit-o... La Melegnano, căpitanul Fournès și soldatul Lefèvre duc pe rănit în fața colonelului Galdehot: „ — Où voulez-vous qu'on vous mette mon capitaine? — Au milieu de la place sous le chapeau“...

Toată setea lui de viață și-o pune în iubirea unică care o are pentru mama Colettei... Sidonia... „*Sido*“, cum numai el știa să-i spună... Se închide citadin din fire și soldat înăbușit ca vocație la țara... Citește... încearcă să scrie... La moartea lui sau

gâsit caete întregi frumos aliniate numai cu titlurile lucrărilor ce ar fi vrut să le facă. Și trăia viața misterioasă a renunțării, ce numai îi complica privirea cenușie... Ce o arunca în treacăt asupra oamenilor, un moment distrat dela iubirea lui... Colette îi moștenește privirea și puterea de a se smulge din viață când nu-i se mai păru posibilă — firea ei cinstită și sănătoasă; moșteni forța lui de a iubi până la urmă; iar un foc ce purifică totul... Realiză mai ales ceea ce el nu o putuse face... Gustul și talentul de a scrie... Acestea le are Colette dela tatăl ei... Toată însă este mama, acea fină floare de provincie franceză, atât de atrăgătoare, chiar când bătrână oșilită, păstră totuși până la urmă frumusețea ținută parcă locului, într'o ciudată tinerețe de privirile celui care o admiră până la urmă.

Venise din Belgia, unde ședea la doi frați ai ei gazetari, însurați acolo, dintr'un mediu de pictori, muzicanți și preoți, la optsprezece ani... blondă „cu gura mare, dar bărbia fină, ochii cenușii și veseli, o față liberă, obișnuită să petreacă cinstit între băeți fanteziști, frățește, în comandă“... Părăsi deci pianul, vioara, marele portret de Salvator Rosa, datorit de tatăl ei... și toată viața bohemă de acolo, pentru casa cu peron grădină vastă, viață de provincie, casa bătută iarna de vântul pădurilor ce o încurajau și dacă el numai pe ea o iubi, cu toate ale ei, une alături de flori, pisici, câini și copii, trăi un veșnic ête-à tâte tîté. Ea îngriji de toate, se lipi de provincia ei, îi țesu tot farmecul viu... Originală și fermecătoare se cheltui toată, dădu viața ei la toate, animă prin iubirea ei vastă... colțul unde două vieți atât de deosebite făcură totuși un cămin, unde copiii crescuseră liber, dar vin, iubiți de ea atât, dar nestrânjeniți în nici o pornire... cam în felul cum, mult mai modern în mult mai multă singurătate dezolată însă, vor crește... „Les enfants terribles“ ai lui Cocteau. „Où sont les enfants“ era strigătul ei de pasăre desnădăjduită? Căutându-i în vastul domeniu al florilor... Cea mai mare, cu părul lung, fină și tristă... citea de didimează până seara, altul în pod, inventa mormânturi cu nume imaginare abacadabrante cu episoade originale, pe care le înșira pe iarba grădinei, într'o lume de fantome vii; iar Colette; „la petite“ care-i moștenise toată, atât de fin inteligentă și copil al naturii, pretutindeni și nicăeri, simplă și iroinică ca

ea — lipită de suflul ascuns al florilor și al pisicilor... urmând cu ea, în fiecare dimineață complexa taină a tuturor viețiilor invizibile din natură... atât de copleșitoare când ai darul urechii indianului lipită de pământ. Ce înțelegeau amândouă prin provincie? „Ne l'eussé-je tenu d'elle, qu'elle m'eût donné, je crois, l'amour de la province, si par province on n'entend pas seulement, un lieu, une région éloignée de la capitale, mais un esprit de caste, une pureté obligatoire, des mœurs, l'orgueil d'habiter une demeure ancienne, close de partout, mais que l'on peut ouvrir à tout moment sur ses greniers aérés, son fenil empli, ses maitres façonnés à l'usage et à la dignité de leur maison“.

„Uite cum această pansea seamănă cu regele Enric al VIII-lea al Angliei, cu barba sa rotundă, spunea Sido. „Nu-mi plac de fapt aceste figuri *des reîtres* pe care le au pansele violete și galbene... Alte-ori rămânea un extaz în fața meriei, o clipă stăpână pe universul ei... Pentru Colette, Sido avea două infățișări: „Le visage soucieux dela maison et son tranquille visage de jardin beaucoup plus beau“...

Mai spune Colette în altă parte a amintirilor ei: „Poate că vecinii noștri imitau în grădinele lor, pacea grădinii noastre, unde copiii nu se băteau, unde animalele și oameni se exprimau cu blândețe, o grădină unde timp de treizeci de ani, un om și o femeie trăiră fără ca unul vreodată să strige la celălalt. Și mai departe: „Lyrisme paternel, humour, spontanéité maternelle, superposés, je suis assez sage a présent, assez fière pour les départager en moi, toute heureuse d'un délitage où se n'ai à rougir de personne ni de rien“.

Tatăl ei om instruit peste fire, — vă închipuiți singuratec și citadin în fața frontului unic care-l făcea viața familiară încheată de *Sido* — îi plăcuse să farmece — el care numai avea decât un picior sprijinit de cârje — pe aceiași Sido, până în ziua când iubirea lui crescând, îl părăsi și acest gust. Mama ei pricipând totul, privind totul cu o discuție, cu o pudicitate ce va fermeca sufletul Colettei și neavând decât grija pentru el ca să nu moară ea întâi... atât de deosebit totuși, atât de originali și la fiecare Colette moștenește o gamă deosebită de simțiri complexe... care-i vor adânci talentul de a scrie și o va face atât de

personală, în toate actele ei... O singură reflecție a lui Sido arată tot felul diferit de a privi viața, când spunea de bărbatul ei: „J'ai besoin de mettre le main pour savoir s'il pleut”.

Și în fine un ultim citat unde o găsim pe Colette întreagă, din toate romanele și viața ei: „Je ne sais quelle froideur littéraire, saine à tout prendre, me garda du délire romanesque, et me porta — un peu plus tard quand j'affrontai tel livre dont le pouvoir éprouvé semblait infaillible — à raisonner quand je n'aurais du être qu'une victime enivrée. Imitais — je encore en cela ma mère, qu'une candeur particulière inclinait à nier le mal, cependant que sa curiosité le cherchait et le contemplait pêle mèle avec le bien d'un oeil émerveillé?”

Fără credință, sau mai de grabă fără să practice credința, dacă Colette și-a pierdut în Parisul lui Vily puritatea de suflet creștină și ne întrebăm și acest lucru până la ce punct, când cine poate sonda adâncimile unui suflet și măsura cu gramul posibilitatea lui de perfecție? a fost totdeauna sănătoasă...

Unele din paginile cele mai minunat dureroase și sincere cu o confesiune dintre cele mai intime, ni le aruncă Colette în „*Les Villes de la Vigne*”, unde arată cum se poate vindeca un suflet de iubire, când numai merge altfel... De altfel pentru ea ca și pentru atâtea alte scriitoare, nu există desigur nenorocire mai mare decât să fii părăsită sau să trebuiască să părăsești pe cine iubește... În închiderea în casă, în analiza sinceră a durerii, care trebuie numai decât să se vindece... În semnele care anunță vindecarea, este atâta sinceritate adâncă cu ea însăși, atâta sănătate morală; încât parcă pentru totdeauna vântul care îndepărtează miasele, vântul din provincia ei curată... îi bate pe suflet și o aruncă la adăpostul curat cerul imperios de ea... termenul mai firesc ar fi intraductibila vorbă franțuzească: „*propre*” vedem în la „*Seconde*”, una din cele mai subtile analize de suflete, într'un decor de stațiune de băi, banal... cu o viață simplă, cu gesturi cât trebuie, fără vorbă inutilă, două femei față în față pentru felul cum sunt îndrăgite de acelaș om — La Famy — Colette, câtă sinceritate, fără un moft, liniștită în afară știind precis ce o așteaptă, cu ce trebuie să se mulțumească, linia clasică a conturului sufletesc cunoscând adânc viața și cerându-i precis cât trebuie, atât cât va putea să ceră, pentru res

lăsându-se cordial în voia naturii, cu surprizele și forțele ei, ce te ajută când nu te aștepți poate; iar cealaltă acră, complicată cu lupte inegale, cu ipocrizii și vorbe anevoite, cu lanțul convențiilor și lașitatea calculelor atingând drojdii de suflete, poate numai în treacăt și cu grandilocvența inutilului înfășurând toate... La câtă perfecție de cunoaștere, la câtă adâncime de talent... oțel întins în lună plină — a putut ajunge Colette...

Așa se desfășoară în toate romanele sale, cu o știință a sufletului și cu un refugiu în natură... care îmbinate îi dau un farmac unic... Cine altu decât Colette ar fi putut concepe pe un Cheri... Atât de frumos... încât realizează idealul antic și etern de frumusețe — o frumusețe care nu este de om fatal totuși și nici de don juan, o frumusețe simplă, absolută... care-l izolează care-l singularizează, care-l oprește mereu să poată duce o viață normală, o frumusețe cum ar fi o inteligență — un luceafăr eminescian sau un Moise michelangelian... și care are darul ascuțit numai de-al împinge în adâncul vieții omenești — de a-l face să dorească să extragă esența singură...

Cu cât curaj îl modelează Colette din drojdia de viață socială... un fel de floare înveninată a tot ce a fost turbure în viața ei pariziană... Aul Chéri pedepsit totuși în iubirea care o are pentru o femeie mult mai în vârstă decât el; care în felul sănătos al Colettei îmbătrânește sincer și renunță la timp... Chéri complect singur se omoară firesc...

Când ai scris această carte, Colette, nu te-ai îngrozit oare de tine? Nu ți-ai dat seama sinceră cu tine până la capăt unde duce natura sinceră cu forțele ei deslănțuite ori cât de perfectă să fie? Totuși, Colette, vezi numai o față a lumii ori cât de adânc să o pătrunzi... Trăești în efecte Colette și-ți scapă cauzele... Pe Sido, preotul bun din provincia ei putea să o absolve fără taina spovezii, în naiva ei păgânită de femeie curată, cu o singură iubire pentru tovarășul ei de drum și cu perfecta ei grijă de mamă pentru ciudații ei copii... mai ales pentru tine „*Son Minet chéri*“, Colette... Numai în felul cum povestești gestul preotului, care rivaliza cu ea și o întrecea în cultivarea florilor, pentru ca apoi să i le ofere cu o absolvire pe care i-o da în felul ei... Dar tu, Colette, ai moștenit-o, adâncit-o, ai subț-o toată pentru talentul tău de mai târziu și ai îmbinat-o

cu eroismul tatălui mai mare în urmă, decât pe câmpul de luptă... Tu, Colette, și se cere poate să pătrunzi dincolo de pământul care-l cunoști atât de bine și dincolo de viața materială a sufletului, pe care ai depășit-o fără să vrei... Ți-se cerea... sufletului tău în izolarea în care te-ai suspendat. Într'un apartament sus, al unui otel din Champs-Elisées... despuiată de toate... privind numai în inima vieții...

Dar cine știe dacă nu ai făcut-o poate și te oprește totuși o timiditate o pudoare de sentimente pur fine, rămase din provincia ta... Poate rezerva tatălui, poate humorul mamei se ciocnesc în tine Colette, cum elegant s'au atins în viață... până când izbucnind vei fi atunci, cu adevărat tu, pe pământ mereu, dar legată de cer.

Ioan Nîcoară

Colțuri

CAP. VIII.

LES AMANTS DE MONTMORENCY

*„Or, c'était pour mourir qu'ils
étaient Venus là”.*

Iarna de iubire și de moarte, de rezervarea durabilității iubirii prin moarte, mi-a apărut într'o seară... într'o seară de iarnă. Eram iar singură, iar cu streinii, tata plecat în străinătate, în vacanța Crăciunului, într'o casă mare, cu multe odăi nelocuite cu coridoare lungi, pe unde frigul era domn. Încălzit mereu numai salonul mare, cu o sobă mare în care intrau butuci ca la un castel vânătoresc și în jurul unei mese imensă de stejar ne adunam seara invitații pentru pregătirea unui romantic pom de Crăciun, mai mult pentru noi, decât pentru copii.

Gazda o baroneasă cehă, măritată cu un român, acum văduvă, cu bandouri albe, figură lungă, ochi visători și face-în mari — legat cu un lanț gros de aur după gât, mereu îmbrăcată în negru. La dreapta ei Solia Scepkdin venită de la Petrograd, tot un fel de rudă cosmopolită, la stânga o grecoaică venită de la Samos, brună, cu ochii negri ieșiți din gene, ochii Junonii din Iliada. Lângă ea eu castanie.

Ii plăcea bătrânei baronese să ne ia în mână șuvițele de păr și să le pună alături, negru-albaștri până de corb, maron și apoi irealul păr al Rusoiciei.

Ziua, stătea cu noi de dimineață până seara, un pictor francez Alexandru P. altă rudă a ei și la capătul mesii între copii cumiști, pui de români și ei, lăsați în paza bătrânii de părinții lor plecați la Nissa. Lucram pentru pom flori albe de dantelă scrobită, iar pictorul ne făcea pe rând portretul în acuarelă, sau

colora fantastice cartoane tăiate în mandarina galbeni cu pălării ascuțite pe vârful capului, stărnite de un efect bizar... și ne privea pe toate trei, ne cântărea „care eram mai picturală” zicea ei. Eram singura, credeam, care serveam de pretext. Aveam exact impresia că de una din ele era foarte prins și mă amuzam să prind care din două.

El era la fel cu toate, extrem de rafinat în politețea lui cu bătrâna și fără nicio greșală de tact. Copiii împrejur se jucau tăcuți și foarte deseori îi luam pe divan și le spuneam povești. Afară ninge, casa era într'o grădină mare, vuetul Bucureștiului nu se auzea, mesele servite discret, păream închiși cu toții într'un castel fermecat și seara când Alexandru se hotăra în furie ca să plece, se deschidea ușa mare de stejar și afară în atâta liniște îi auzeam până departe pașii pe zăpadă, Ne rătrăgeam atunci fiecare la noi, strânse în noi, solemne și oficiale, fiecare în odaia ei, nici o intimitate nu era, nu putea să fie.

Imi plăcea exotismul vieții mele și farmecul bătrânei care ne povestea adunate sub lampă, seara, de tinerețea ei în Egipt, nu știu la ce pașe, cu balurile în saloanele cu fântâni de unde curgea apă de colonia, cu briliantele pașalelor pe turbane, sau de viața de castel românesc, în fundul Moldovii, când tânăra căsătorită, venise la noi. Solia povestea rar de stepele ei, era orfană... dar parcă tot irealul ei păr eșea din acuarela pictorului, ce ascultând tot, schița imaginile noastre fugitive. Grecoaica Eudoxia vorbea cel mai mult de strugurii din insula ei, mereu caldă și se ridica dela masă, lipindu-se de sobă și dealungul capului plecat al celui ce desena, uitându-se lung, speriată la zăpadă.— Maria dă-mi cartea cea roșie... de pe etajeră... Am tresărit, aproape adormisem.

Erau poeziile lui Vingy. Bătrâna își puse ochelarii; pe mâna mea rămase parfumul tare de marochin. Vigny era poetul ei favorit, în fiecare seară ne citea o poezie aleasă, odată, de două, de trei ori...

Noi, fiecare cu gândurile noastre o ascultam politicoase. În seara aceia citea: Les amants de Montmorency.

Or c'était pour mourir qu'ils étaient venus là. Simțeam iubirea în jurul meu, dar mă întrebam pentru care din două? De ele eram sigură, amândouă eram îndrăgostite, amândouă voiam

decorul viu al închisorii lor de sub zăpadă. Grecoaica mai naivă se trăda ușor. De dimineață era cea dintâiu sculată, făcea așa ca numai pe ea să o găsească, se înroșia, îi lua nervos carnetul de schițe se uita la noi două, când apăream firesc fiecare, când îi venea la îndemână și la ea în oglindă, apoi iar pe schița fugară, căuta să citească unde condeiiul trăsesese cu iubire imaginea. De mine nu-i era frică, pe mine nu mă prindea ușor, nu eram nici *fotogenică*, nici cap caracteristic de portret, pufnea de râs, căci mereu eșea sub creion, în locul meu, portretul reginei Elisabeta, doar părul alb îi lipsea și de sigur ciuda efortului îl făcea să repete pagină de pagină în șir... pe regina Elisabeta. Dar Solia eșea minunat, tot așa de minunată ca și ea, stăpânită, cu ochii imenși de un verde deschis de primă verdeață de primăvară, Acuarela delicată se potrivea așa de bine cu culoarea ochilor ei. Pe ea o iubește — îmi zicean — Dar și cealaltă nu se dădea bătută. Le urmăream zilnic cochetăria. Tot alte rochii. Seara, masa era ceremonioasă. Venea în decolteul delicat în pointe și gâtul de fildeș al palidei Solia cu același colier subțire de piele, colan de lacrimi, pe gâtul grecoaicii același corail violent. Eu în rochia simplă, albă, aceeași, fără nici un ornament, ștearsă și senină, urmăream jocul și așteptam resemnată și cuminte întoarcerea singurei mele iubiri: tata.

Îi scrisesem să-mi aducă și mie un colier de perle, false desigur și un corail roșu. Copiii mă trăgeau la joaca lor și de multe ori fericită să stau mai de vreme cu mine, plecam cu ei în odaia lor, până când povestea mea îi adormea repede și mă puteam coborî în singurătatea mea. Dar în seara aceia Les amants de Montmorency avură o rezonanță specială pentru mine Or c'était pour mouir qu'ils étaient venus là. Dintr'un adânc de suflet necunoscut mie însumi îmi ieșea ciudată împerechiere de iubire și de moarte. Didona se omorâ-se și ea dar mă impresionase atâta povestea ei cât și dulceața versurilor virgiliene, un fel de frumusețe care mă învăluia toată cu exteriorul ei. Horațiu era senin și cânta o iubire fericită; iar Marius se căsătorise cu Coseta lui. Cum putea fi iubirea lui Alexandru?

Din Parisul lui, exilat aci cu Rusoaica din cealaltă parte a Europei, sau cu Grecoaica ce părea mai mare decât insula ei? Ce poate fi această iubire a sufletului meu senin.

Ceva tot așa de puternic ca și moartea mi-am zis deodată de unde? Cum? Nu știu și m'am cutremurat toată. Adevărul nu e aci cu Solia, Alexandre și Eudoxia, aci e numai un joc.

Sau poate știu eu? Gâtul fraged al Soliei părea în lumina lămpi tăiat de perle, de parcă capul ușor înclinat, în ascultarea deferentă, era gata să se rostogolească alături pe masă.

Se topia ireal Solia în albul de afară, în căldura odăii, în vocea romantică a bătrânei, cu moartea iubișilor dela Montmorency. Da, iubirea e soră cu moartea, iubirea aduce moartea, când iubești trebuie să mori, când iubești pe altul decât pe tatăl tău. Mă uitam cu groază la Alexandre, ce surâzând picta mandarinii cu coiful ascuțit, căci nu mai era decât o zi până în seara Crăciunului. Bătrâna închise cartea și se uită la noi toți — Pe biata Maria a adormit-o de tot Vigny astă seară — I-am sărutat mâna, m'a sărutat pe frunte, și am plecat spre odaia mea, puțin amețită, cu un surâs mai complicat pe gură și cu impresia că am întredeschis ușa odăii din povești, odaia cu cheița de aur, ce nu trebuie deschisă.

Pomul bizar, masa servită ceremonios, rochia neagră cu trenă a baronesei, copiii prea cuminiți, pentru acest pom care nu era al lor, Alexandre în smok, ele cu ce aveau mai elegant, mi-a rămas înfipt în inimă și pe urmă sfârșitul, fiecare plecând la noi. O carte de vizită îndoită, găsită pe biroul tatălui meu A. P. și viața trecând, trecând cotidiană..

Târziu, văd un anunț în jurnal: Pictorul Pirș are expoziție la Ateneu. M'am dus repede. Dar nu-l mai cunoscui. Silueta sveltă se îngroșase; a trebuit să întreb pe altul, dacă pe cine văd e autorul tablourilor și când am fost sigură, am pornit familiară, zâmbind în fața lui, și i-am strigat brusc: Alexandre!

S'a întors, s'a uitat la mine, nici el nu mă mai cunoștea. A trebuit, lucru ce mi-a fost totdeanna dezagreabil să-mi spun eu numele.

— Maria.

— A! tu, Maria ce mai faci?

— Alexandre, spune-mi, acum poți să-mi spui pe care o iubeai dintre amândouă?

— Pe Lola; dar a murit.

Și pe o zi de ploaie umedă, trecând prin dreptul Ateneului, i-am văzut pentru ultima dată, ducând la trăsura tablourile nevândute, cu pălăria mare lăsată pe ochi și cu privirea omului care nu are cămin... Mai zilele trecute, un anunț mortuar îl arăta stins la Paris...!

Miriam

Mărturii

Asupra copilăriei mele nu pot și nu vreau să mă opresc prea mult, căci prea mă doare să-mi amintesc de ea. A fost o copilărie nefericită și lipsită de inteligența și voința necesară spre a mă afirma. Au fost 2 sau 3 ani de fericire mare, înainte de începutul școlii, când eram bolnavă și mama îmi cânta fel de fel de cântece și-mi spunea povești, și mă plimba în nopțile târzii, sub cerul instelat și depărtat. Stăteam culcată în căruț, nemișcată și tare fericită, și ani de-a rândul aș fi voit mai târziu să pot rechema înapoi tăcerea nemărginită prin care mă nutream atunci, fără a o prețui. Așa mă gândeam 2-3 ani după ce am intrat în școală. Pe atunci însă, înainte de școală, nu cunoșteam nici o pornire înspre rugăciune, și despre Dumnezeu, nu-mi vorbise nimeni nimic.

În clasa I-a primară, am auzit cântându-se în cor „Christos a înviat din morți cu moartea, pre moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le. Și mi-a fost drag cântecul, și fără a înțelege conținutul, îmi era aproape învierea celor din morminte și viața dăruită. L'am uitat însă când nu l'am mai auzit, și abia târziu nu l'am amintit, tot singură. La 10 ani am intrat în școala de călugărițe la Sf. Iosif, și cei 3 ani pe cari i-am urmat acolo, am sădit grăunțele lor în ascuns și pentru mulți ani mai târziu, căci pe atunci nu mi-am dat seama de nimic din ce se petrecea în mine. Am văzut altarul Fecioarei îmbrăcat în flori de Mai, am urmat procesiunile împreună cu celelalte, m'am rugat odată cu ele fără a ști ce fac, la început, iar mai târziu singură în orele de recreație, în suferință și în

revoltă. Nici aci, cași acasă, nu mi-a vorbit nimenea de Dumnezeu sau de Isus, nicio vorbă. Am cunoscut doar inferioritatea neamului căruia aparțin. Singură eram și fără prietenie, și fără bună-voință din partea profesoarelor cari înrăureau și asupra părinților mei. Aș fi vrut să fug deacasă și să numai știu de școală, și m'am gândit să o fac, și mi-a lipsit curajul. Am început să cer dela Dumnezeu moartea, și văzând că nu mi-o dă m'am supărat și m'am supărat și m'am gândit la sinucidere. Speram, sau poate o spuneam doar cu cuvintele, că voi intra în paradis. Nu înțelegem ce înseamnă a fi creștin, și despre botezul sau celelalte taine nu aveam nici umbră de bănuială. Când tata a auzit dela mine că vreau să intru în paradis, a hotărât a-mi schimba școala înainte de a termina. Am plâns atunci mult, și cu toată suferința îndurată acolo, anii petrecuți în școală mi-au rămas dragi, pentru un timp un gol mare s'a săpat în inima mea de dorul rugăciunilor trecute. Abia târziu, și fiind mare amintindu-mi-le am căutat pe cât s'a putut a le uita, pentru slăbiciunea și neștiința în cari lăsam să treacă toate, fără a le spune vreo împotrivire și o voință proprie. Și nici azi nu mă gândesc cu plăcere înapoi.

La 14 ani am spus tare că numai cred în Dumnezeu și așa a rămas vreme de 2 ani. Și nimeni nu mi s'a împotrivit, ci dimpotrivă, toți în jurul meu gândeau la fel. Nu era însă necredința mea din vreo convingere dobândită prin judecată, ci era toată din revoltă și din nemulțumire în realitatea vieții, cu care nu voim să mă împac.

Când s'au împlinit 16 ani, am avut în sfârșit o bună și nouă revelare a personalității mele, izvorâte din gândire, cum îmi părea atunci. A fost în amiază, când mă întorceam dela școală, și în luna Mai, și am simțit limpede și puternic, o lumină de foc răsărită înlăuntrul minții mele, (nu o simțire) mai fierbinte și mai strălucitoare de cât soarele deasupra capului meu, pe care l'a acoperit. O mare bucurie mi-a cuprins firea întreagă în acea clipă scurtă, și mi-a schimbat-o cu totul. De unde până acum viața mea se scursese în vis și în penumbra și în neputință, ea se transformă într'o viață a gândurilor conștiente și aproape voite. Am început dintr'odată a citi pe filozofii germani și să nădăjduiesc într'o înfăptuire într'o muzică a

unor închipuiri pe care le socoteam absolut ale mele, neluate de nicăieri. Am vrut să învăț muzica, ca să fixez improvizațiile trecătoare, atunci când am aflat că se poate învăța. Dar tata s'a împotrivit învățătorei mele, iar mai târziu, când am putut-o începe, mi-am dat curând seama că talentul pe care bănuisem nu era decât închipuire. Pe atunci mă rugam din când în când fără însă a înțelege de ce și de unde. Era mai degrabă un ecou al unei fericiri și al unor nădejdi către o înălțare egoistă, poate și singuratică, decât expresiunea adevăratei nevoi a sufletului de Mântuitorul lui, care mă trăgea spre rugăciune. Însă filozofia lui Schopenhauer, în care mi s'a desvăluit (și cu atâta farmec) lumea visului și a umbrelor, ca un joc al Vieții, și fatalismul ei, pe care l'am acceptat ca urmarea firească s'a pus capăt, în vremea acestor sfioase și nesigure încercări. Numai decât am primit și am îmbrățișat și cu simțirea, caracterul vizionar al întregii existențe, îndulcită în acest chip și ușurată de apărarea unei răspunderi dela care instinctiv mă dam înapoiu. (Și aceiaș gândire pe care am transformat-o încă își exercită și azi puterea asupra vieții mele de toate zilele). Iar mai târziu, când am voit și am cerut să iubesc câte ceva în jurul meu, iubirea n'avea de ce se se prindă, visul luându-i întâietatea și biruind-o. Totuși, undeva, grămădite într'un colțisor al amintirilor, se ridica când și când câte una dintre poeziile și cântecele auzite în copilărie. „Die Mutter faltet die Hände, Ihr war, sie wusste nicht wie Andächtig sang Sie leise : Gelobt seiest du Marie). Și iarăș o poezie latină a unor călugări cântată într'o procesiune, pe care o copiasem dintr'un roman de războiu, de care însă nu mă atingeam, ci le lăsam în tăcerea în care viețuiam. Și tot în lumea aceia a tăcerii se strecurase și câte o față omenească a lui Rembrandt ridicându-se cu luminile ei din fundul întunericului, nici azi nu știu când și cum, o lume nebănuită și nerostită pentru mine, care mă privesc, și care sub licăririle murinde ale opaițului, cuprindea într'una mai mult decât întreaga filosofie și poate și muzica de până atunci, cari o acoriau, fără a o putea cînti. Deși de arta picturală eram încă destul de străină. Dar Rembrandt continua să tacă.

Am ascultat apoi, în mijlocul fericirilor celor 18 ani în

mijlocul orgoliului Nietzschean și al singurătăților lui, „Preludiul“ și Charfreitagszauber din Parsifalul lui Wagner. Și fie ca o surpriză a unei noi suferințe, trecând pe lângă cele de până atunci. O suferință străină pentru înțelegerea mea, din pământul căruia simțiam înălțându-se floarea unei primăveri, cu totul alta decât cea pe care o trăisem. Dar nu am înțes-o și am trecut mai departe. Drumurile tălnuite, salcia și lebăda îmi erau deajuns, și la învăluirea lor închideam ochii. A apărut apoi Sonia Marmeladov înaintea criminalului, înlăuntrul căruia fața Mântuitorului începe a crește. Rostiri străvechi și par'că uitate, și totuși cât de strâns apropiate de ființa care se desvăluisese a mea, în toată celelalte! Evanghelia nu o deschiseseam încă niciodată când însă cu un an mai târziu, am prins a o răsfoi, ea se coborâse de demult asupra mea, ca o lămpiță asupra unui adormit.

Și care dintre noi i-ar putea povesti începutul? Cine ar putea spune când a venit întâia oară? — Odată o fetiță de 7 ani, zărise printre lucrurile mele o cruciuliță cu crucifix și m'a întrebat ce este. I-am răspuns: când te vei face mare am să-ți povestesc. Acum ești prea mică ca s'o înțelegi. „Ba știu și eu ceva“, mi-a răspuns. — Ai învățat ceva la școală? — Nu dela școală. — Atunci de unde? De pe stradă! Nu știa alt răspuns și mi l-a dat în grabă pe acesta. Era și pentru copil, cași pentru mine o poveste de demult cunoscută și aflată în taina sufletului ei.

Și iară s'a reîntors nerăbdare și neliniștea a aceluia ce așteaptă în nesiguranță și nu știe ce. Erau nopțile fără somn petrecute în nemișcare, când strunele încordate și ascuțite își cereau cu orice preț acordul final. Era o asceză a nebuniei, spiritul cerând să îndepărteze orișice fericire obișnuită către care tinde femeia prin firea ei (deși iubeam atunci și sufeream în iubirea mea), în schimbul unei realizări cu totul personale; care ar fi fost numai a mea, și pe care încercam a o numi „geniul creării! — Iubeam dar îmi ascundeam iubirea cu grije și cu o cruzime de fiară, de teamă ca nu cumva ea să-mi turbure celelalte năzuințe, cari îmi cereau această jertfă. Nădăjduiam că cu această jertfă voi putea cumpăra dreptul la viața spirituală așa cum o voiam eu. Căutam singurătatea ploilor, a vântului, a furtunei, a nopților geroase, cu cari mă împrietenisem. Și când

totuș presimțeam că toate aceste nădejdi nu acopăr decât neputință și gol, și vedeam prăpastia întunericul întinzându-se înaintea mea, așteptam nebunia ca o scăpare. Mă găseam strânsă într'o închisoare, aceia a vieții de toate zilele, din care numai nebunia mă va putea libera. Apoi veni vremea, când mi-am dat seama, că nu voi putea niciodată crea nimic, și viața și pierdu dintr'odată înțelesul pentru mine.—Așa au trecut cred 3—4 ani.

Era războiul, și febrilitatea întâmplărilor m'au abătut un timp dela viața mea personală. Deși în închipuirile mele mai potolite, începuseră a încolți speranțe slabe și obosite în o viață nouă, în care aș putea găsi ceea ce îmi lipsea aci. L'imitation de Jésus-Christ și Confesiunile Sfântului Augustin pe cari le citisem din întâmplare loviseră întunericul simțirei, fără a fi putut străbate în lumina conștiinței. Din când în când iarăș mă rugam în ascuns și nu știam de ce. Incolo eră liniște și pustiu, pe atât cât îmi amintesc. Simfonia 9 de Beethoven în care a tresărit o oră nerăbdarea de odinioară: „Und der Chembsteht vor Gott“, urcările în spirală ale muzicii lui Bach noi descoperite, îmi desvăluiră, în zguduirea trecătoare ce mi-au dăruit-o, o scânteie din dorul ce-l purtăm înl-untrul meu către Dumnezeu. Dar nu aveam cu ce-l hrăni, și el nu prindea ființă și consistență. Apoi Divina Comedie a lui Dante a vorbit în sfârșit mai lămurit. Pentru întâia oară se deschideau înaintea mea peisagiile unei lumi cristalizate și a ființelor netrupești. O lume nouă și neașteptată. Aceia în care mă simțiam acasă la mine. Pe care de atâția ani o căutasem în muzică și nu o găsisem. Au fost imagini, în lumini de stele, pe cari azi le-am uitat, cari mă depăși-au și mă umpleau de nedumerire și de neliniște, fiindcă nu le puteam înțelege. Iară la sfârșit, când firul subțire și diafan cu care mă legam de ele, mi-a scăpat și l'am pierdut, am înțeles în suferință, ce-mi lipsește, și am plâns după paradisul lui Dante, cu lacrimi multe. Primise spiritul o slabă atingere a celui raiu îndepărat și necunoscut până atunci, de astă dată întrezărit cu mintea, nu și ca mai înainte, cu simțirea neștiutoare. Și a trecut din nou, cași toate celelalte, și s'a acoperit cu indiferență.

Și iarăș un an după aceia, imaginea iubită, pe care reușisem cu ani înainte a mi-o îndepărta, mi-a revenit și a apărut din nou în fața mea, și atunci eu n'am mai putut luptă și nici

nu am mai încercat. Și când el a plecat fără ca să-l fi putut revedea, suferința acesta din urmă s'a întins asupra întregii mele ființe și mi-a încercuit toate celelalte gânduri. Nu mai știu atunci, cum de am început să mă rog; având o cerință mai delimitată ce mi se impunea ca o poruncă de neînlăturat, rugăciunea mi-a devenit mai conștientă. Descoperisem într'un teanc de cărți vechi aduse acasă, pe Léon Bloy, dintre cari am ales. „Celle qui pleure“, și în care răsfoindu-o, am revăzut uinită, pe Sfânta Fecioară, ca o melodie negrăită, e revenită din copilăria pe care de ani și ani căutasem a o uita.

Cum aceste 2 fire, înșirându-se pe strune cu totul străine una de alta, s'au tras împrejurul meu, îmbinându-se, și învăluindu-mă în ceața lor, se pierde în amintirea mea, ca un gând nehotărât. — Cum s'a petrecut această schimbare? Știu bine că mi era frică de ea când auziam înlăuntrul meu cum liniștea se îndeasă; amenințând a-mi acoperi gândurile. Știu că, înainte de a pleca spre Viena, unde așteptam să-l găsesc pe el, așteptam și să pot îngenunchia la mormântul lui Beethoven, alături de el. Dar nu l'am găsit, și intrând sub zidurile imense ale catedralei Sfântului Ștefan m'am trezit în genunchii pe Iespedele ei, pentru întâia dată, de când am rupt cu copilăria mea. Căci a fost o vreme când deseori am voit să îngenunchiez, și genunchii mei, tari și înțepeniți, se împotriveau dorințelor lăuntrice. Acum am putut să o fac, și am rămas pierdută 2 sau 3 ceasuri, liberată în sfârșit în slăbiciunea care m'a biruit, de orice frână impusă și de orice lanț din afară. Și numai știu, ori m'am rugat, ori nu. A fost o depărtare care m'a cuprins, de tot ce fusesem până atunci. Ca o lumină difuză și imens de mare, strălucind în întuneric și tăcere. Mi-am amintit de un cercel pe care-l pierdusem în clădirea școalei, și fiindu-mi teamă să o spun acasă, m'am rugat de Sfânta Fecioară să mi-l aducă înapoi, înainte de a adormi; și a doua zi, o colegă de clasă, care nu-mi era prietenă și cu care nu vorbeam aproape niciodată, mi l-a adus, fărâmat într'o biruință, dar cu piatra de mergeau neatinsă. Și m'am rugat de Sfânta Fecioară să-l găsesc și pe el. (Și l'am găsit, înainte de a pleca). — Din ziua aceea, am început să recit zilnic Ave Maria, gratia plena, așa cum mi-a păstrat-o în amintire de la școală, fără însă, a rosti și numele lui Isus, pe care nu mi-l pu-

team întruchipă. Chipul apropiat al omului iubit (pe care azi îl văd cât îi seamănă), poate și suferința în care îl îmbrăcasem, îi acopereau, și mi-l ascundeau.

Numai alătura de el mi se părea că-l voi găsi pe Dumnezeu. Era pretextul, pe care îl invocam în rugăciunile mele. Din cele câteva păreri pe cari le auzisem de la el, din felul cum le primise pe ale mele, mă întărisem în credința că firea lui se apropia de a mea și că firul lăuntric al vieții lui tot într'acolo se îndrepta cași al meu. Chipul lui se mistuia ca o umbră fără sunet și rămânea mereu departe. Până ce dorul steril m'a frânt în bucăți și a schimbat trăsătura cugetului meu: Activitatea inteligenței mi-a slăbit-o și conștiința definită a eului meu a început a se fărâmița. Inchideam ochii ceasuri deiarândul și îndepărtam de la mine orice gând. De aceia și amintirile acestei vremi îmi rămân încețoșate...

Les Pensées de Pascal îmi desvăluiseră, câțiva ani mai înainte, noianul de lumină, „le gouffre“ înfășurând viața plutoare a omului, Nu răspusesem nimic atunci, ci mă aprinsem fără cuvânt înaintea celui țărîm dincolo de care nu știam pași. Acum Ernest Hello începând cu „les Plateaux de la Balance“ mi-a desvăluit legătura ce apropie aceste două ținuturi, străbătând creațiunea în mersul ei, cu mersul transversal și străin al splendorilor biblice. Creațiunea începuse să-mi devie tainică și plină de înțeles. Se petrecea undeva în suflet o schimbare și se trezea o speranță pe care nu cutezam a mărturisi. Când și când, un freamăt al bucuriei mă înfioră, ca o undă subțire a vântului pornită din înălțimi, lăsându-mă însă din nou slăbită și neîncrezătoare. — Léon Bloy îmi deschisese lumea lăuntrică a suferinței înlănțuită de mângăierea și dulceața unei suferințe Dumnezeesti, Ernest Hello mi-o deschise pe cea opusă, cea a bucuriei, ascunse, închise ochiului de până acum, adăpostindu-și centrul adânc sub rotocoalele dureroase ale renunțării și ale deșertului. Și deșertului îi fusesem prietenă prin firea mea, dar nu până într'atâta. Apoi Francis Jammes, cu viersul lui evaporat, mugurind în zapada hanului, sub genele mele care se deschideau mari și mirate. Era figura Dominiceii, care depăna și împlinea în ființa ei bucuriile mijinde ale renunțării, care mie îmi fusese totdeauna atât de parte, în Rosaire des Joies. Dulceața ei încolțea în mine,

reîmprospătându-mi-o pe a Sfintei Fecioare. Era fumul sfințit al liturghiei cel auziam (înălțându-se din ritmul gemut și din modulațiunile murinde ale acordurilor lui Cesar Frank... Am început astfel a prinde un firuț din taina Liturghiei, cu ajutorul muzicii.

Cum, și când s'a petrecut toate aceste, adunându-se topindu-se într'o singură dorință? Când am intrat pentru întâia oară în catedrală, (cu sau fără rugăciune) cum de am revenit apoi din ce în ce mai des? Nu mai țin minte. Cu toate acestea, știu că o seară a venit, urmată de nopți și de zile, când am presimțit cu frică, că lanțurile cari mă țineau legată de viață se vor desface și nu le voi mai putea reține, și atunci începu lupta între viață pe care începusem a o întrevădea, și moartea care mă ademenea și de la care mă dam înapoi. Am încercat să mă prind de trecut și să mă umplu cu el, și n'am reușit. Trecutul nu mă putea mulțumi, după cum nu o putuse niciodată, și el se îndepărtă și se spulbera, lăsându-mă tot mai săracă. Și văzând că Dumnezeu nu voia să răspundă chemărilor mele, am început să iau otravă în doze mici, zilnic câte un pic, apoi mai mult și cu groază în suflet, nădăjduind pe această cale, să-l grăbesc pe El a-mi răspunde cu darul lui, ca să pot trăi mai departe. Căci nu voiam să mor. Dar era mare răsvrătire în cugetul meu. Și ea încuraja această provocare adresată celui ce mi-a dat viața. Și el mi-a răspuns atunci, deși nu chiar așa cum mă așteptam. Era în plină desnădejde și în plină răzvrătire împotriva golului din lăuntru meu, când am simțit apropiindu-se împăcarea. Ca un suflu de mișcare, ca un zumzet auzit aproape, ce pornea nu din mine, ci dela lucrurile și ființele dimprejurul meu. Am început a le privi mai îndelung, a mă apropia de viața lor și a mă pătrunde de dulceața lor acestei vieți, cu îndemnul de a le desena pe hârtie. Venea acest îndemn împreună cu o tremurare febrilă și mărunță (aproape nervoasă), ce se coborâ poruncitoare (din lăuntru brațului, până în vârful degetelor. Niciodată nu putusem desena cu desăvârșire lipsită de talent, și de însăși de dorința către artele văzului, în afară doar de arhitectură care îmi trezise acorduri mai directe, ca arta cea mai apropiată, vizibil, de muzică.

Am început cu o cutiuță de lemn și cu lucrurile din odaie. Am ridicat ochii către fereastra închisă, peste acoperișurile caselor și grengile înghețate ale copacilor, au sosit apoi ghiociei, în pa-

harul cu apă, pisicuța, ochii omenești și mâinile în lucru, narcisele proaspete și veștede, toate în câteva zile, după cum le însemnasem pe hârtie, în noua mea bucurie. Și toate erau vii și trăiau, după cât mi-au spus-o și alții, fiindcă erau lucrate cu dragoste. După 2 săptămâni unica viață ce tremurase în braț s'a stins, și puterea m'a lăsat. Liniile au devenit grele, contururile moarte, și a trebuit să renunț. S'a reîntors cu 5 luni mai târziu, tot pentru câteva zile, după care iară m'a lăsat. Mi-am putut atunci da seama, că nu fusese talent nou născut, așa cum mă grăbisem a o nădăjdi, ci doar o barieră ridicându-se pentru un un scurt timp împotriva morții care mă pândise. Era cu 2 ani înainte de a lua hotărârea definitivă a botezului.

Și iarăș am trăit mai departe. Când și când o lumină neînțeleasă, când și când un jăratec se aprindea și mă silea spre rugăciune. Il rugam pe Duhul Sfânt, căruia să-l pot găsi pe Isus de care mă vedeam lipsită. Imaginea covârșitoare ce mi-a lăsat-o Claudel și care s'a înfipt în mine, desvăluindu-mi în sfârșit ființa pământească încercuită de adevărul de dincolo, mi-a copleșit și gândul și simțirea. De la primele foi, am rămas înaintea operei lui fără răspuns și fără putere. (Deși pesimismul nenfcrezător cu străvechea la înrăurire, nu mă părăsise încă). Atunci abia, am cunoscut bucuriile, care m'au sugrumat și m'au împins, ele, în genunchi. Pânăce a venit o vreme, când nu am mai putut tăcea. Și neavând către cine mă îndrepta, am scris marelui Claudel și i-am cerut ajutor. Răspunsul hotărâtor pe care l'am primit, eră însă prea simplu, și prea neașteptat pentru mine și nu i-am putut urma chemarea care răsunase ca o poruncă a iubirei: „N'hésitez plus á aller la où votre coeur vous appelle!“ Nu-mi puteam crede ochilor, nu cutezam să merg înainte atât de repede. Îmi era teamă să nu fiu înșelată. Mântuitorul nu se apropiase încă de mine, nu-l găseam înlăuntrul meu. Crucea și suferințele lui mă înspăimântau. Am lăsat scrisoarea lui Claudel nerăspunsă.

Scurtă vreme după aceasta, puterea tainică a rugăciunii secă și avântul nădejdei dispăru. Câteva luni am lăsat să treacă fără a mă mai gândi la nimic. Vechiul Testament încercam a-l scrută fără a reuși. Legea cu asprimită ei, istoria pozitivă a popoarelor și realismul vieții pământești, poporul ales, toate mă respingeau. Eram incapabilă a desprinde simbolul și taina lui

cu toate cele desvăluite de Hello și de Léon Bloy. Niciodată nu găsisem atâtea argumente împotriva creațiunii și a Creatorului ca atunci. Și totuș mai trăia o speranță. Dela o prietenie a lui Claudel pe care nu o cunoșteam, promisem, neașteptate, cuvinte turburătoare și pline de dulceață. Era iară Fecioara, aleasă de Dumnezeu înaintea creării omului, și aplecându-se către om, „notre très haute soeur, et notre maman; elle fera tout à votre place, comme une maman fait tout, pour son enfant chéri”. Din nou melodia caldă și scaldată în lacrimile copilăriei, în care sângerase o inimă care voia să uite. Dar și ea suna prea dulce și nu-i puteam da crezare. Fusese vis prea depărtat sa să-l pot amesteca cu realitatea trăită. Mi-era teamă că nu se poate. — Și totuș așteptam mereu: Elle fera tout à votre place, comme une maman fait tout pour son enfant chéri! Chemarea prea suavă rămase și ea fără răspuns.

După 3 luni, scrisul prietenesc m'a vizitat din nou. Și de astă dată i-am răspuns: „nu”. Fiindcă numai găseam în mine nimic, și numai speram să ajung la lumină. Știam deacum care este lumina, dar voiam ca singură ea să vie să mă ia de mână și să mă ducă acasă. Nu puteam nici îndură gândul, că Mântuitorul a sângerat pentru mine, și nu înțelegeam iubirea lui Dumnezeu pentru om, deși aveam atâta nevoie de ea. Totul era peste puterile inteligenței mele („scandal pour les Juifs, folie pour les Gentils”), și eu voiam cu orice preț să înțeleg. Scrișorilor cari au urmat, și așteptate cu râvnă și nerăbdare, eu le opuneam mereu noi împotriviri. Pânăce, la sfârșit, am înțeles, că botezul pe care-l amânam, va fi pentru mine începutul harului, și nu rezultatul lui, și că fără acest careu nu voi înțelege niciodată nimic. O dimineață în care m'am deșteptat cu hotărârea luată. Și atunci mi-a părut atât de ușor, să bat la ușa bisericei care mi se deschise, și să o spun în liniște albă argintie împrăștiată peste suflet, ca peste primăvara dimineții în care el se oglindea, pierzându-se într'însa. Zilele de inițiere cari au urmat, vreme de 3 luni aproape, mi-au fost lungi, din ce în ce mai lungi, și la urmă mă umplură de neliniște. Numai puteam aștepta. Părintele care mă lasese să aștept intenționat, după cum mi-a spus-o apoi, s'a bucurat ca asupra copilului lui, și mi-a fixat ziua botezului: Nașterea sfântului Ion Botezătorul. O dimineață

limpede și calmă, răspândindu-și în rouarea ei întreaga mea ființă obosită de trecut, și fără împotrivire,—Astfel lăsăm totul să cadă asupra mea ca o ploaie de lumină. Iar când fiind creștină, l'am putut primi pentru întâia oară în timp și în suflet, pe Mântuitorul cel mult așteptat, s'au umplut buzele și simțul lor cu o mireasmă necunoscută, ușoară și de o dulceață negrăită. Și de atunci, nu am mai putut fi fără de ea.

Ce s'au mai petrecut deacum încolo cu mine, s'au cufundat într'o umbră adâncă și deasă care-mi înfășoară gândul. Știu, că dragostea a crescut pentru Isus pe care l-am cunoscut, că mâinile lui mi le-au cuprins pe ale mele, atunci când lumânările s'au stins, că el mi-a fost aproape de tot, și în lumină, și în umbră, lăsând-o mai depărtată pe Mama lui care adesea îmi lipsește. Pe ea o aștept însă, care mi-a umplut genele cu lacrimi luminoase, și lângă ea va merge ultimii pași, așa cum i-am făcut pe cei dintâi. Asta-i, sfiiciunea dinaintea vieții, slăbiciunea egoistă și nerăbdarea, nu s'au acoperit, ci în parte, au crescut dimpotrivă. Dar există și acela care mi le alină și mi le înduplecă, frângându-le. Și deasupra neliniștelor ce trec și revin, tăcerea lui îmi e din ce în ce mai dragă.

X.

In sărmana mea grădină

*In sărmana mea grădină,
Semănat-am floricele.
Ici, o floare de sulfină,
Dincolo trei viorele.
Opt fire de lămâiță
Și un strat de iasomie,
Busuioc cu ismă creață
Și tulpini de păpădie,
In sărmana mea grădină,
Au crescut peste o mie.
Doi trei bujorei în cale,
Iar pe straturi câte-un crin.
Colo'n jos, aproape'n vale,
Trei mlădițe de măslin
Au crescut în dragă voie
Ca'n grădina Raiului.
Printre fluturi și albine,
Ca să stai puțin în tihnă,
Să dai trupului odihnă,
Vino prietene cu mine
S'ai sa vezi cât e de bine,
Lângă lemnul Domnului.*

Pr. Vctor Horvath

Fecioara la amiazi

PAUL CLAUDEL

*In biserica deschisă, la amiază, de vin la tine,
Măcă a lui Isus, nu este numai pentru rugăciune.*

*N'am nici-o ofrandă în mână, nu doresc nimic să-mi dai
Doar să plâng de fertilitate că în preajma mea tu stai.*

*Că sunt fiul tău, că sunt, când toate le oprești
în miez de zi, Mario, acolo unde ești.*

*Să nu spun nici-o vorbă, să te privesc în față,
doar înțina să-ți lase din tănuita-ți viață.*

*Mut să aud cântând inima mea plină,
Cum mierla de văzduhuri din când în când se-animă.*

*Pentru că ești frumoasă, pentru că ești curată,
pentru că ești femeia de har imaculată.*

*Ființa în prima cinste și'n ultima înflorire,
Splendoarea diminuată în desăvârșire.*

*Cum Dumnezeu te-a plăsmuit la origină
ca să poți fi mama ritului său deplină.*

*Pentru că ești din rai, cu dragostea uitată
Pentru că din ochi îți țâșnește lacrima bogată.*

*Pentru că m'ai salvat, pentru că Franța prin tine o salvară,
pentru că ea și cu mine furăm gândirea ta necesară.*

*Pentru că ai apărut când totul se năruia în fire
pentru că ai salvat Franța încă-odată prin iubire.*

*Pentru că e amiază, pentru că suntem acum,
Simplu, pentru că ești Maria aici, în drum.*

*Pentru că ești, pentru că te privesc
Măcă a lui Isus Christos îți mulțumesc.*

Mia Frolo

Răul întunecat

PAUL CLAUDEL

*Trec prințesele cu ochi de căprioare
călări, pe căile de noapte sure,
în întunericul copacilor, la vânătoare,
și câinii urlă în haite, prin pădure.*

*De crengi se agață părul fin
și frunzele li se lipesc de față.
Dau la o parte ramurile ~ chin
în strigăte sălbatece de viață.*

*Prin paltini, cântece de păsări legănate,
când ziua e lividă printre foi,
Regine ale pădurii înaripate,
întoarce-ți ochii voștri înapoi!*

*Printese, prietene de inserare,
atente numai când porumbii cântă,
mă simt prea mic să cer o îndurare
când spre iubire sufletul se-avântă.*

*Mai bine alergați prin urlete de câini,
când dunga cerului de nori se strică.
Vârtej de frunze vi se prind în mâini
la praful drumului când se ridică.*

*Mugește turma depărtată de izvor,
alerg plângând prin fulgere ce curg,
spre muntele înfășurat în nor,
când plouă pe pădurea în amurg.*

Mia Frollo

Visul unei nopți de vară

Doi regisori de teatru Max Reinhardt și Marcel L'Herbier s'au specializat și în cinematograful și au reușit să dea spectacole neobișnuite, unde fiorul de artă adevărată, este prins uneori fără nici un cusur. Amândoi, față în față, ne fac să vedem din nou felul latin al unuia, nordic al celuilalt într'un contrast din cele mai interesante.

Evenimentul anului cinematografic este desigur „Visul unei nopți de vară”, aeriana și complexa feerie a lui Shakespeare, adoptată la cinematograful de Max Reinhardt pe muzică de Mendelssohn...

De la început ne impresionează respectul foarte nordic, statistic aproape, pe care Max Reinhardt îl are față de textul Shakespearian. Pe ecran se desfășoară exact întreaga comedie cu toate lungimile ei în grotesc, pe gustul timpului elisabetan, când comedia se înrudia cu bâlciul și avea o mare parte de improvizare, prinzând culoarea zilei, în care se reprezintă presa; așa cum în Italia și la Paris triumfa „Commedia dell'arte”. Nu ține seama domnul Reinhardt de gustul de acum mult mai sobru și nici de faptul că marea majoritate a celor cari merg la cinematograful, nu sunt familiari cu Shakespeare și nu gustă acest rafinament de exactitate. Sunt oameni în gustul vulgarizat al timpului cu cinematograful artă vulgarizată și ea e întinsă. Trebuie să țină seamă de această tendință modernă, subtilizând-o reducând ce e prea mult desfășurat și prea îndelung arătat, la o schiță unde să fie concentrată esența grotescului Shakespearian.

Așa ne explicăm cum în pădurea minunată însuflețită de gențile și zânele nopții... trenează o pregătire de înscenare dra-

matică, făcută de lucrătorii din partea locului, pentru o reprezentare la nunta regelui lor Teseu, întors victorios din lupta contra Amazoanelor, cu captiva cea mai de preț, orgolioasa regină a lor.

În genul acestei nunți, în costumul de pe vremea reginei Elisabeta, dar cu suflete și nume ce vor să fie scoase din eroismul grecesc, cu complicații sentimentale, de totdeauna și cu paralela viață la fel din lumea invizibilului, se desfășura ca o pânză de pălângen, prinsă în pietre scumpe, toată fantastica comedie de Shakespeare.

Total pare a fi numai un vis al unei nopți de vară și totuși esența vieții de totdeauna, cu toate ale ei se agită în impalpabila comedie a unei nopți...

Max Reinhardt a volatilizat prea mult realitatea și a concretizat prea vizibil, tot din această grijă a realității; invizibile partea fantastică.

Oberon regele nopții cu coroană parcă de carton și trup prea voluminos; alături însă de Titania, de o frumusețe extra pământescă ireală, blondă, naivă și în voalurile ei albe, atât de subțire, că-ți dă iluzia că este cu adevărat supranaturală.

Alături de ea, două mai sunt realizările desăvârșite a le lui Max Reinhardt: artistul James Cagnez, în Botton și tânărul Mickey Ronney în Puck, trepădușul cu vocea stridentă, dar sonoră, cu gesturi de păcăleală bună, la fel cu vântul șiret care aruncă pe lume, un nebunatic amestec de umor și bunătate dechizată în glumă care dacă ustură, nu poate decât înduioșa. El este trimesul lui Oberon, care înoadă și desnoadă bieteile vieții de oameni, în ghidușia unei fantezii de noapte de vară... Sufietele oamenilor par cu adevărat jocul spiritelor care le învârtesc cu niște giruete spre cheful lor... Pentru asta par a fi oamenii pe lume pentru dumneata, amabile Shakespeare!

Dar și zânele o păfesc și dragostea Titanei pentru omul cu capul de măgar, dăruit de Puck din ordinul lui Oberon este toată perfecția filmului. Ironia esențială a bieteior suflete îndrăgostite de nălucirile minții lor, este definitiv concepută la Shakespeare și definitiv realizată în film.

Un latin le-ar fi estompat pe celelalte scene toate, le-ar fi arătat numai ușa deschisă spre interior, dacă putem zice

aşa, şi toată lumina obiectivului ar fi proiectat-o pe această scenă şi pe jocul de fizionomii ale lui Jac Cagnez, disperarea când se vede măgar, resemnarea lui de a fi măgar zeificat, când vede că nu are încotro şi în braţele Titaniei fermecată de el, cerând cu vocea duiosă a dragostei împărtăşită, fân de mâncare, cel mai bun, cel mai fin; apoi bucuria lui de a fi om, chiar fără iubirea unei zâne şi spaima că încă se poate înşela; puterea visului care-l face să se chinue între două realităţi contrarii... totul este minunat aci!

Marcel L'Herbier nu-şi ia sarcini de uriaş în realizările sale... îi place teatrul francez, în special Henri Bataille, rămâne la el acasă, nu oscilează între grotesc şi sublim; dar în joc de umbre şi lumini, colorit delicat de tablouri din natură, ce par şi ele sufleteşti, pune un sentiment trecător, în criza lui cea mai patetică şi realizează întreg filmul, într'o unitate de gust şi compoziţie fără cusur.

Imi aduc aminte de Gaby Morlay în „Scandalul lui Bataille“: scena graţioasă a ei cu copiii la Saint Moritz, gheaţa munţilor parcă şi ea pariziană, cum era costumul de sport ivernal cu moda ajunsă artă.

Apoi casa industrialului din provincia franceză, atât de caracteristică, vieţii care se petrece înăuntru; sala cu scara înaltă fremătând şi ea parcă, la o executare în public, a femeii vinovate, şi oprită brusc, tot din stăpânirea latină a Franţei de totdeauna. Apoi mizericordioasa iertare ce ne duce oarecum în liniştea creştină de totdeauna.

Desigur că frământarea artistică a lui Reinhardt este mai presus de eleganta realizare a celui alt... Dar cine vede vreodată o frământare cât de mare să fie ea? Nu asta contează, rezultatul să fie bun, aci este totul pentru aparenţa vieţii şi a artei.

Lucca della Robia

Creștinism-social sau comunism

Piu al XI sau Lenin

Disciplina creștină

În lupta, pe care comunismul o duce în contra creștinismului, el se servește de lupta de clasă, ca cel mai bun mijloc de propagarea ateismului. Tactica acestei lupte a fost amănunțit descrisă de Lenin în cartea sa *Despre religie*, 15 și 18 ¹⁾: „Trebuie să combatem religia, aceasta este a, b, c-ul oricărui materialism și de aci al marxismului. Dar marxismul nu este un materialism, care se oprește la a, b, c. Marxismul merge mai departe, el spune :

Trebuie să știi să lupți contra religiei. Nu trebuie să mărginești lupta în contra religiei într'*o predică ideologică abstractă...* Trebuie legată această luptă de *practica concretă a mișcării de clase* tinzând să facă să dispară rădăcinele *sociale* ale religiei... propaganda ateistă poate să se arate superfluă și dăunătoare din punctul de vedere al progresului real al *luptei de clase*, care în condițiunile societății capitaliste moderne va duce pe lucrătorii creștini la social-democrație și la ateism de o sută de ori mai bine de cât o predică“.

1) Citată în „La Croix“ din 13 Februarie 1933, sub titlul *Communisme et catholicisme*, Consiliul de siguranță al arhiepiscopului din Paris reamintește creștinilor următoarele puncte: Biserica este paznica doctrinei sociale. Datoria de a ne pătrunde de doctrina socială a Bisericii și de a o difuza; gastea. Dragostea de aproape și păstrarea adevărului. Comunismul înțește să institue o viață socială ateică și materialistă; tactica comunistă actuală. Caritate pentru persoane, nici o complacere pentru eroare.

„Se vede de aci, scrie La Croix, că departe ca propaganda antireligioasă să fie un mijloc pentru lupta de clasă, *lupta de clase* este recomandată ca *cea mai practică formațiune a ateismului*”.

Invers ordinea socială creștină recomandată de Suveranii Pontifi in enciclicele lor „Rerum Novarum” și „Quadragesimo anno” apare ca cea mai practică formațiune a creștinismului social, menit să înlătore luptele de clase și în consecința ateismului Lenin, mai mult decât o predică. Căei la ce folosește numai predicile evangheliei lui Hristos dacă creștinii, apostafi sau nu, nu trăiesc o viață socială în conformitate cu evanghelia și cu dreptul natural (cu buna și adevărata crematistică) ci trăesc în societate o viață puțin socială, rodul doctrinelor masonice (liberalism cu reacțiunii sale, socialism, comunism, ura, lupta de clase ateism, libera cugetare) ale falsei și rele crematistici.

Prin urmare ordinea social-ereștină va înlătura pericolele luptei de clase și al al ateismului militant mai presus de orice predică, nu substituindu-se ci alăturându-sel lor. Aceasta este marele apostolat al timpurilor moderne. Apărarea și întărirea creștinismului prin mijlocirea ordinilor creștine sociale.

2. Ordinea socială creștină

Odată cu stabilirea credinței Jansenismul, epoca regenței și a lui Ludovic al XV) și cu relaxarea disciplinelor creștinești, a prins și s'a infiripat doctrina masonică a enciclopediștilor, a liberalismului (vezi Observatorul No. 7 din Octombrie 1935), distrugător al corporatismului, și creator al unei plutocrații exagerate de o parte și al unui proletariat pe alta; al legii de armă pentru aceștia din urmă, lăsând pe lucrători fără protecția corporației și la bunul plac al patronilor, apoi și-au făcut loc doctrina socialistă, colectivistă și comunistă, ca reacțiuni față de liberalism și fiind susținute și ele de masonerie pentru ca prin lupta de clase să distrugă societatea creștină și s'o supună planului de dominațiune mondială a Israelului (Vezi Observatorul No. 1 din Ianuarie 1936).

Dar capul creștinătăței veghează și la lumina evangheliei a aruncat trei puncte cardinale în haos.

1) Trecerea societății dela faza sindicalistă la faza corporatistă.

2) Deproletarizarea maselor și facerea posibilă a accesiei lor la proprietate.

3. Participarea lucrătorilor la beneficii.

(Piu XI: *Quaragesimo anno*, 15 Maiu 1931).

Prin aceasta se pune capăt luptelor de clase, și anume:

1) Conflictului dintre muncitori și patroni.

2) Conflictului dintre capital (imobiliar) și muncă și

3) Conflictului dintre capitalul mobilier și muncă.

Se pune definitiv capăt luptelor de clasă, în cosecința ateismului militant a lui Lenin. Se pune capăt falsei crematistici.

De atitudinea creștinilor și a statelor creștine depinde succesul ordinii creștine în Stat. Avem deja exemplul Austriei, Portugaliei, Italiei etc. Ori ordine socială creștină, ori comunism, reacțiune fatală în statele apostate, laice. Ori pacificarea luptelor de clase, ori înăsprirea luptelor de clase. Cele două lumi, cele două cetăți stau față în față și se înfruntă. Lupta este pe viață și pe moarte. „Indrăzniți, a spus Isus, am învins lumea“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3. Doctrina socială a lui Hristos

Capul Creștinătății s'a rostit mântuitor. Și cum putea fi altfel?

Nu este urmașul Sf. Petru locșitorul văzut al lui Hristos?

Și nu este Hristos Dumnezeu, făcut om? Creatorul, păstrătorul, și tămăduitorul creațiunii sale? Nu este El lumina, care s'a pogorât printre ai săi și ai săi nu l'au primit, ba chiar l'au uitat? El a venit pe pământ ca să desrobească omenirea din păcat și din răutarea păcatului și să aducă omenirea în adopțiune Tatălui său ceresc, cu prețul jertfirei Lui.

Nu este El care nu a venit pe lume în purpură împărătească, nici în buna stare burgheză, ci într'o esle la Betleem? Și El ca și tatăl său putativ Iosif a fost un muncitor, un dulgher, un tâmplar. Așa dar muncitorii au preferință specială în inima lui Hristos. *Muncitorii*, iubiți din toată inima voastră pe Isus. El este Dumnezeu, lucrător pe pământ. Incorporați-vă în oastea Lui, căci El este Calea, adevărul și viața, și cine-i urmează Lui, nu umblă

în întuneric. El a adus iubirea și pacea (în toate manifestările sale) pe pământ și a venit să aline suferințele și să îndrepte ilegalitățile de avere dintre oameni, prin dragoste nu prin ură.

El a spus tânărului bogat: „De vrei să fii desăvârșit, mergi și vinde toată averea ta și o dă săracilor și vei avea comoară în ceruri și vino după mine“. Iară tânărul auzind cuvântul s'a întristat, pentru că avea avuție multă. Iară Isus a zis ucenicilor săi: „Adevăr zic vouă, că anevoie va intra bogatul în împărăția cerurilor. Și iarăși zic vouă: „Mai ușor trece funia corăbiei prin urechile acului, decât bogatul să intre în împărăția lui Dumnezeu. Isus Hristos a dat tânărului un sfat (un consiliu) de perfecțiune și nu o poruncă, în afara și peste cele zece porunci dumnezeiești,

Iar săracilor le-a spus: „Feriți-vă sunteți cei săraci, căci a voastră este împărăția lui Dumnezeu... Inșă vai vouă bogățiilor, pentru că vă luați mângăerea voastră! (Aveți numai în lume mângăere). Ei „cu bogățiile și cu grijile și plăcerile vieții umblând se ineacă, și nu rodesc desăvârșit“. Și a zis către oameni: „Păziți-vă și să vă feriți de lăcomie, căci nu este viața cuiva în prisosința avuției sale“ Și tuturor: „Nu vă adunați comori pe pământ, unde molile și rugina le strică și unde furii le fură și le sapă. Ci vă adunați vouă comori în ceruri, unde nici rugina, nici molile nu le strică și unde furii nu le sapă, nici nu le fură“ „Căci unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră“. „Nici o slugă nu poate sluji la doi domni, pentru că sau pe unul îl va ură și pe altul îl va iubi, sau de unul se va ținea și pe altul îl va urgisi. Nu puteți sluji lui Dumnezeu și bogăției“. (Dacă dă însă din ea milă, poate să-și câștige omul cu ea fericirea veșnică).

Și a zis și celui, ce l'a chemat: „Când faci prânz sau cină, nu chema prietenii tăi, nici frații tăi, nici rudele tale, nici vecinii cei bogați, ca nu cândva să te cheme și ei pe tine, și să-ți fie ție răsplătire. Ci când faci ospăț, cheamă săracii, neputincioșii, orbii și și șchiopii și fericit vei fi, pentru că nu au ce-ți întoarce: iar ție-ți se va răsplăti la învierea dreptilor“.

Apostolul Pavel în cartea II către Timoteiu 6 scrie: Inșă câștig mare este evlavie împreună cu îndestularea. Pentru că nimic nu am adus în lume; adevărat este, că nici a aduce ceva nu putem. Ci având de mâncare și îmbrăcăminte, cu acestea în-

destulați să fim. Căci cei ce vor să se îmbogățească, cad în ispite și în curse, și în poftă multe fără de treabă și vătămătoare, cari îi cufundă pe oameni la moarte și peire. Pentru că rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint; pe care unii poftind-o au rătăcit dela credință și s'au pătruns cu dureri multe.

Iar tu omul lui Dumnezeu, fugi de acestea și urmează dreptatea, evlavia, credința, dragostea, răbdarea, blândetele.

Ceilor bogați în veacul de acum poruncește-le să nu se înalțe cu mintea, nici să nu se încrează în avuția cea nestătătoare; ci în Dumnezeu cel viu, carele ne dă nouă toate de prisosit spre desfătare; să facă bine să se boimăgățească în fapte bune, să fie lesne dătători, împărțășitori“.

„In ceiace privește iubirea desordonată de lucruri pământești, trebuie să ne amintim, că bogățiile nu sunt nn scop, ci un mijloc pe care ni-l dă Providența pentru a veni în ajutorul nevoilor noastre; că Dumnezeu rămâne Stăpânul suveran al lor, că noi nu suntem în fond decât administratorii lor și că vom avea a da socoteală de folosința lor: *redde rationem villicationis tuae*. Este deci cuminte de a da o largă parte din prisosul său în milostenii și binefaceri; înseamnă a intra în intențiile lui Dumnezeu, care vrea ca bogății să fie, așa să zicem, iconomii (administratorii) săracilor: înseamnă a face un plasament la Banca Corului, care ne va fi redat însutit când vom intra în veșnicie.

Și este un mijloc de a deslipi inimile de la bunurile pământești pentru a le ridica până la Dumnezeu, „căci, spune Domnul Nostru Isus Hristos, acolo unde este comoara voastră, va fi și inima voastră. Deci să căutăm înainte de toate împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Sa și restul va veni din belșug“.

Pentru a fi desăvârșit, trebuie făcut mai mult încă, a practica *sărăcia evanghelică*: Fericiti sunt cei săraci cu duhul (en esprit): Ceiace se poate face în trei chipuri, după tragerile de inimă și posibilitățile fiecăruia: 1. A vinde toate bunurile sale și a le da la săraci: „Vindeți avuția voastră și dați milostenie (Luca XIII, 33); 2. A pune totul în comun, cum aceasta se practică în anumite congregațiuni; 3. A păstra fondurile și a se despuia de uz, ne cheltuind nimic, decât numai după avizul unui înțelept director spiritual“. (Tanquerey, *Précis de théologie ascétique et mystique*, No. 202 b).

Prin urmare Isus ne învâța să nu adunăm averi pieritoare pe pământ, peste trebuințele noastre (potrivit cu rangul nostru), să ne deslipim sufletul de aceste bunuri trecătoare, ca astfel să putem face o bună întrebuințare a lor și să ne apropiem de Dumnezeu cu inima și mai mult chiar să ne despărțim chiar de averi vânzându-le și dând câștigul la săraci. Această din urmă învățatură este un sfat de perfecțiune și nu o poruncă obligatorie.

Porunci obligatorii sunt : A doua : Să iubești pe aproapele tău, ca pe tine însu-ți, a șaptea : Să nu furi ; a zecea : Să nu râvnești la averea aproapelui tău. Poruncile recunosc dar existența dreptului de proprietate.

„Dar dreptul de proprietate nu se confundă cu întrebuințarea lui și nu depinde de aceasta. Justiția comutativă nu interzice proprietarului decât de a leza dreptul altuia și, numai atunci ea obligă la restituțiune. Cât pentru rest, uzul dreptului de proprietate depinde (relève) de toate celelalte virtuți, mai cu seamă de justiția socială, de caritate, indivinuală și socială, de magnificență) (Art. 95 din Codul social din Malines în conformitate cu eciclicele mai sus amintite și doctrina socială creștină).

Primii creștini însă trăiau în comunitate de inimă și de bunuri. Averea comunității era administrată de diaconi. După faptele apostolilor (2, 44—47) : Iară cei ce credeau erau într'un loc și aveau toate de obște. Și moșiile și averile le vindeau și le împărțiau tuiuror, după cum fiestecarele avea lipsa. Și în toate zilele petrecând cu toți dimpreună cu *un cuget* în biserică și frângând prin case pâine, primeau hrana întru bucuria și curățenia inimii, laudând pe Dumnezeu și fiind iubiți de tot poporul.

„Iară mulțimea celor ce credeau avea *o inimă și un suflet* și nici unul nu zicea că este ceva din cece avea al său, ci *erau lor toate de obște*. Și cu mare putere mărturiseau apostolii învierea Domnului Isus și mare dar era întru ei toți. Și nimeni nu era lipsit între ei, căci toți, cari aveau țărini sau căși, vânzându-le aduceau prețurile celor vândute, și le puneau la picioarele apostolilor, și se împărțea fiștecui după cum fiștecine avea lipsă (Fapt. 4, 32—35).

Sfântul Augustin, născut în 354 la Tagaste (Algeria actuală) episcop al Hipponiei, dete o regulă de viață religioasă, care făcu din el unul din cei patru mari fondatori de ordini reli-

gioase, regulă, care se aplică și astăzi la multe comunități religioase din apus.

Iată regula Sfântului Augustin :

CAPITOLUL I
Despre iubirea de Dumnezeu și de aproape,
despre unirea inimilor
și despre comunitatea de bunuri

1. Înainte de toate, prea scumpii mei frați, Dumnezeu să fie iubit și apoi aproapele căci aceste sunt poruncile, care ne-au fost date mai întâi. Acestea sunt așadar regulile, pe cari, poruncim să le observați cei intrați în mănăstire.

2. Mai întâi, scopul pentru care v'ați reunit în comunitate, este pentru a locui împreună în Casa Domnului și ca să vă fie vouă sufletul unul și inima una în Dumnezeu.

3. Și să nu spuneți că un lucru vă este propriu, ci să vă fie toate comune. Hrana și îmbrăcămintea să fie distribuite fiecăruia dintre voi, de Superiorul vostru, nu în chip egal la toți, fiindcă nu vă purtați toți la fel, ci mai curând fieștecăruia după cum îi este nevoie. Căci astfel cetiți în Faptele Apostolilor : „Fiindcă le erau lor toate comune și se împărțea fieștecăruia după cum îi era nevoie“ (Eapt. IV, 32 și 35).

4. Acei, cari aveau ceva în lume când au intrat în mănăstire să vroiască de bună voie a socoti acel lucru a fi de obște între ei.

Cei însă ce nu aveau, să nu caute acele lucruri în mănăstire, pe care nici afară nu putuseră să le aibe. Totuși, însă să fie dat infirmităței (slăbiciunei) lor ceiace au nevoie, chiar dacă sărăcia lor când erau afară, nu putuse să găsească nici însăși cele trebuitoare.

Totuși nu deacea să se socotească fericiți, fiindcă au găsit hrana și acoperământul pe care nu-l putuseră găsi afară.

Această comunitate de suflet și avere ce am putea-o denumi și comunism creștin, în nici un chip nu poate fi asemănată comunismului marxist, pentrucă ea este voită și liber consimțită și izvorâtă din iubire, comunismul marxist este numai impus și izvorât din ura de clase ; această comunitate respectă demnitatea persoanei umane, familia, proprietatea, credința și biserica, în

timp ce comunismul propriu zis nu le atacă. Comunismul creștin este spiritualist și teist, comunismul marxist este materialist și ateist. Comunismul creștin se desăvârșește prin pacificarea claselor comunismul păgân este anarhic, susține lupta de clase și promovează mișcarea revoluționară. Mijloacele pe care le întrebuințează el nu sunt permise creștinilor: Violența, atentate, asasinate etc. Vestita Ceka, etc. O prăpastie există între ambele comunisme și este absolut falsă fraza: „Sunt comunist marxist pentru că creștin“. Suis communiste, parceque chrétien“.

Pe drept codul social dela Malines în art. 166 a prevăzut: „Comunismul urmărește o luptă de clase implacabilă și disparițiunea complectă a proprietății private: din cauza (à raison) naturei nedrepte și nelegiuite (impie) a comunismului, autoritatea publică trebuie să pună stavilă prăpagandei lui și mai cu seamă să suprimе abuzurile, cari exasperează masele și pregătesc calea revoluțiunii“.

Cu o condiție, că această autoritate să reintegreze ordinea social-creștină, pentru a nu întâmpina reacțiunile colectiviste, produse ale falsei crematistici.

4. Disciplina creștină

Papa Benedict XIV presimte răul relaxării disciplinelor creștinești, când la 29 Maiu 1741 (în timpul lui Ludovic al XV) scrisese în enciclica sa: „Păzirea Postului mare (Carême, Păreslmi) este legătura Miliției noastre: prin ea noi ne distingem de dușmanii Crucii lui Isus Cristos: prin ea noi îndepărtăm *urgile mâniei divine*; prin ea, ocrotiți de ajutorul ceresc în timpul zilei ne întărim în contra prinților întunerecului. Dacă această păzire începe să se slăbească, aceasta este spre paguba gloriei lui Dumnezeu, spre desonorarea religiunii creștine, spre *primejduirea sufletelor creștine* și nu trebuie nimeni să se îndoiască, că această neglijență să uu devie un izvor de *nenorociri pentru popoare, de dezastre în afacerile publice și de necazuri (infortunes) pentru particulari*“.

Cum să nu fie așa, când timpul postului mare este prin excelență stagiul armatei creștine, al luptelor în contra triplei concupiscente (intreitelor poftes, de măriri, de trufie și ale simțurilor).

„Timpul postului mare este în adevăr un fel de mare retragere din lume (retraite) făcută de creștinii din lumea întreagă, ceri se pregătesc pentru solemnitățile Paștelui și încheiată prin mărturisirea și împărtășania pascală. Așa cum Isus, care s'a retras din lume, s'a rugat timp de patruzeci de zile, apoi ne-a învățat în viața sa de apostolat cum trebuia să murim noua-înșine Biserica în timpul acestei sfinte păresimi (patruzeci de zile) ne predică moartea omului păcatului în noi. Această moarte se va manifesta în *sufletul nostru* prin lupta în contra trufiei și a iubirei de sine, prin un spirit de rugăciune și o mai adâncă pătrundere a cuvântului lui Dumnezeu. Ea se va arăta în *corpul nostru* prin post, abținere și înfrânarea simțurilor. Ea se va declara înșfârșit în toată viața noastră printr'o deslipire mai mare dela plăcerile și dela *bunurile acestei lumi*, care va face că noi vom *face mai mărinimos milostenie* și că ne vom abține de a participa la petrecerile lumești.

Postul Postului mare nu trebuie să fie decât expresiunea sentimentelor de pocăință (penitență), de care este pătruns sufletul nostru, care se ocupă cu atât mai liber de lucrurile lui Dumnezeu, cu cât el taie mai mult plăcerile simțurilor“, căci „asemenea este împărăția cerurilor comoarei ascunse în țarină, pe care aflând-o omul, a ascuns-o și de bucuria ei se duc și toate câte le are le vinde și cumpără țarina aceea. Iarăși asemenea este împărăția cerurilor omului negutător, celui ce caută mărgăritar bun, carele aflând un mărgăritar de mult preț, a mers și a vândut toate câte a avut și l'a cumpărat“.

„Postul mare este timpul, în care „Dumnezeu este aproape de noi și dispus sa ne ierte, dacă părăsim gândurile noastre nedrepte și calea nelegiuirei (Epistola). Trebuie pentru aceasta să gonim păcașul din inima noastră, așa cum Isus a isgonit pe vânzătorii din templu (Evanghelie) și să primim învățăturile lui Hristos cu simplitatea fiilor lui Dumnezeu. Atunci va putea El să vindece sufletele noastre precum vindeca odinioară pe ologii pe orbi cari se apropiau de Dânsul. Indepărtând învățătura orgolioasă a lumii, să profităm de timpul postului mare, ca „pedepsindu-ne prin înfrânare, sufletul nostru să se umple de sfinte dorinți“. Această înfrânare trebuie să porceadă din inimă, dintr'o inimă plină de dragoste pentru Dumnezeu și aproapele, căci din inimă

purcede sfințenia sau răutatea oamenilor“. „Fiule dă-mi inima ta“.

„Aseastă lucrare de purificațiune se face sub direcțiunea Bisericei, care unește suferințele noastre cu acele ale lui Hristos. pentru a renaște împreuna cu El la viața veșnică (misterul Pascal).

Dacă în timpul acesta de înfrânare vom fi desfrânați și lipsiți de iubire, și deslipire de bunurile pământești, cum se va purta creștinătatea în restul timpului? Creștinul este deci un soldat, un atlet care combate pentru o coroană neperitoare până la moarte.

De aceia rostul postului mare este covârșitor în determinarea atitudinii ce o va lua creștinătatea în fața pericolului ateismului comunist militant și enciclica Papei Benedict al XIV este prevestitoare.

Cred, că nu sunt departe timpurile când desăvârșirea creștinească va opune comunismului materialist și rece comunismul creștin întemeiat pe *unirea inimilor* după expresia justă a Sf. Augustin. Dealminteri toate tind către acestea. Blokhausurile, restaurante și bucătării comune, instituțiile muncitorești, (locuințe, restaurante, grădini de copii în comun, contractele de asigurări, participarea lucrătorilor la beneficii, etc. în afară de instituțiile deja existente : Epitropii, spitale, societăți de binefacere, etc. prin cari o parte din avere este pusă în comun cu acei nevoiași.

G. P. Gheorghiu

Despre avort

În 27 Noembrie 1935, a sărbătorit Institutul Catolic al Francezilor aniversarea de 60 ani dela înființarea sa. Eveniment care prin excelență interesează toată lumea de bine! Lumea a și dat dovadă despre aceasta. Se 'nțelege că afară de noi Români! Iată cum ne informează presa noastră! Înțeleg așa numită presa cu tiraj mare și nu organele noastre creștinești reduse ca număr și mai reduse ca tiraj! Păi, de ce ne-ar și interesa pe noi Franța și mai ales Institutul ei catolic! Bine că știm că Clara Bow de câte ori s'a măritat și că e mai mare jale peste tot, pentru că a murit John Gilbert! Atâta ajunge doar pentru un bun român, care pretinde a fi creștin și intelectual.

Cu toate că și această aniversare își are actualitatea sa în deosebi pentru noi. Nu atât ca eveniment, ci mai mult ca rezultat al unei atitudini de eroism nedescris al catolicilor francezi de acum 60 de ani. Și ca pildă de urmat pentru noi astăzi.

Mă voi explica!

Dacă Institutul Catolic toamna trecută și-a serbat aniversarea de ani, atunci a fost înființat în anul 1875: an fatal în istoria poporului și a catolicismului francez. În ziua de 12 Iulie din acest an Adunarea Națională franceză votează faimoasa lege anti-bisericească, prin care desființează facultățile teologice ale Universităților franțuzești contestându-le și denegându-le gradul și titlul academic! A fost opera masonilor, cari erau la largul lor: fanatici, bine organizați și unitari în acțiunile lor de distrugere a tot ce este a lui Dumnezeu și dela Dumnezeu.

Punctul de vedere catolic a fost susținut de oratori de talia lui Laboulaye, un Demosthene al timpului său, publicist și catolic fervent și mai ales de „marele Episod de Orleans“, Dupanloup, și — singurul care trăiește și azi — Charles Chesneloug, un vajnic și neîntrecut luptător al acelor vremi. (În numărul de Noemvrie al revistei Etudes a început să publice o serie de „amintiri“ din anii 1874—75, și despre luptele acestor ani, la cari au luat parte combativă).

Și când Legea totuși s'a votat, catolicii francezi au dat dovadă de o solidaritate și curaj fără pereche în istoria neamurilor. Solidaritatea și curajul lor s'a manifestat printr'o activitate febrilă.

Dacă dânșii ar fi cedat, dacă ar fi rămas pasivi, ori s'ar fi descurajat, aceasta ar fi însemnat pierderea definitivă a luptei, iar aceasta la rândul său paralizarea vieții catolice și pierderea odată pentru totdeauna a păturei intelectuale, deoarece acesteia nu iar fi stat la dispoziție universitățile ori academiile cu spirit creștinesc.

Cu sforțări materiale aproape supra-omenești ei au înființat instituția cunoscută în general sub numele de Institut Catholique, care în Paris, Lille, Toulouse, Lyon și Angers a dat posibilitate tinerilor francezi ca să se formeze în spirit catolic.

Aceste citadele ale științei și credinței au mântuit poporul francez !

* * *

Ca să încheiem cercul curbei logice, care face legătura între Institutul Catolic al Francezilor și porunca a cincea Dumnezeuască nu vom fi nevoiți să facem mari salturi, ori cotituri prea îndrăznețe ! Curba se va încheia ușor într'un cerc logic. Problema e foarte simplă : Trăim și noi Românii vremuri grele, cari seamănă cu anul 1875 al francezilor, și am avea nevoie de curajul și de conștiința francezilor de acum șasezeci de ani !

În legătură cu porunca a cincea !

Porunca a cincea își are la noi azi actualitatea sa funestă în legătură cu codificarea dreptului penal în special în legătură cu sancționarea ori nesancționarea, adică cu admiterea sau neadmiterea avortului artificial.

Problema este așa de importantă pentru noi, cât a fost de importantă pentru poporul francez acum 60 de ani admiterea ori respingerea proiectului de Lege pentru desființarea facultăților teologice. Precum proiectul acesta a fost îndreptat împotriva (existenței) ființei poporului francez, fără ca aceia cari se pregătiră să dea lovitura să fi fost cu toții conștii de rolul lor funest de călău, — așa și proiectul nostru de cod penal, adică articolul faimos cu avortul nu este altceva, decât o tentativă de omor împotriva poporului român!

Tragic este, că aceia, cari vreau să-l ridice le puterea de Lege nu sunt conștii de rolul lor funest, pe cari și-l însușesc prin votarea acestui proiect, dar mai tragic este, că aceia împotriva cărora se îndreaptă lovitura, nu se pot apăra în contra ei! Nici nu cunosc măcar gravitatea barostului, care e îndreptat țintă spre tâmplile lor. Știu că este în disproporție cu neînsemnătatea persoanei mele a-i avertiza pe cei dintâi.

Dacă cuvântul înțelept al Acelor mai chemați n'a putut să aibă în Senat rezultatul dorit sută la sută, cum ar fi meritat, aceasta se datorește aceluiași împrejurări, cari au fost cauza nereușitei luptei alor Le Boulaye, Dupanloup, și Chesneloung: deaceia trebuie să ne alarmăm, noi cei mici dar mulți! Și să-i alarmăm pe aceia, cari în numele principiului constituțional democratic, voința noastră trebuie să o tâlmăcească acolo în Parlamentul Țării!

Ca să-și examineze conștiința de creștin și de român și să examineze bine situația, nu cumva fără ca să știe să se facă ei călăii acestui popor, care cu atâta încredere i-a trimis în Parlamentul Țării!

Dar ca să ne putem noi ridica cuvântul, trebuia ca acest cuvânt să fie al cât mai multora, și acești „mulți” trebuie să fie în clar cu problema care se discută: iată motorul scrisului meu!

Problema s'a născut odată cu proiectul Codului Penal.

Consiliul Legislativ în numele principiilor moderne de drept, dar sigur sub presiunea unor puteri oculte și streine de acest neam și Țară a ținut să ceară și avizul medicilor.

Aici s'a început nenorocirea. Aceasta în deosebi din două motive: Unul pentru că medicii văd problema numai și exclusiv

numai din punct de vedere medical, care nu-li-se poate lua în nume de rău fiind ei specialiști și fiindcă au fost sesizați în această calitate a lor.

Al doilea — și aici se poate găsi motivul principal — pentru că pe ceilalți (adică pe aceia, cari trebuie să legifereze) i-a încurcat și zăpăcit tot ce au pus în materie medicil. I-a zăpăcit rău și i-a impresionat grozav mai ales pentru că ei nici habar n'aveau (onoare excepțiilor!) de întreaga problemă și de părțile ei științifice. Ori înfățișându-li-se numai din partea medicilor în formă și înfățișare științifică, bunii noștrii parlamentari au crezut — cel puțin în momentele îniâi — că problema n'are numai o singură înfățișare și aceasta este cea medicală.

Ori a crede aceasta, este o mare greșală, deoarece problema arc mai multe înfățișări mai ales ca problemă de legiferare, din cari e drept nu se poate exclude nici cea medicală dar cu atât mai puțin celelalte, cum sunt: cea juridică, cea socială, cea de conservare națională și mai ales cea etică, baza eternă a tuturor legilor și legiferărilor.

Dar să mergem pe rând — și să revenim mai târziu!

Când proiectul a fost gata, s'a ținut un congres — dacă îmi aduc bine aminte în Aprilie 1934 — la care au luat parte delegații Camerilor Medicilor, ai Asociației Mamoșilor și ai Asociațiilor Medicilor. Acest congres a discutat proiectul. La discuție au luat parte medici — profesori, medici, juriști și câte un laic în materie. Proiectul a fost viu criticat și Congresul a constatat, că dacă proiectul are pretenția să corespundă ideilor și principiilor timpului „modern“, să admită avortul medical, eugenic și etic și să sancționeze numai intervențiilor frauduloase, ori mai bine zis păcătoase numai în cazurile în cari lipsesc aceste motive medicale, eugenice ori etice. Hotărârea congresului se ocupă apoi pe larg și aproape exclusiv numai de rolul medicului și face apel la Consiliul Camerilor Medicilor, ca să elaboreze un proiect referitor la procedura de urmat în practică și în baza Legii, care sa vota (locul intervențiilor, constatarea subsistenței motivelor cerute de Lege, comisiuni, tarife etc.

Despre avortul social hotărârea nu spune nimica, precum nici congresul nu s'a ocupat de motivele sociale ale avortului

cu toate că ar fi trebuit să se ocupe de ele, și să le combată; pentru că aceste în importanța lor întrec mult celelalte trei.

Înțeleg aci importanța în sens negativ, în care seceră vieț care face ca fără întregi să se prefacă în vaste cimitire, care nu cunoaște frâu și n'are hotar pentru că nu reclamă motivarei și cere numai motivări pur subjective, care este deci în majoritatea cazurilor sută la sută îndentică cu păcatul de moarte nu dublu, nici triplu ci multiplu.

Să vorbim deci mai întâi de *avortul social*.

Argumentul principal al propagatorilor și aderenților avortului social este lipsa mijloacelor materiale, apoi numărul prea mare al copiilor în sânul aceleiaș familii și în sfârșit facilitatea divorțului. Cu alte cuvinte mama este îndreptățită să-și provoace avort artificial dacă tatăl n'are mijloace suficiente ca să-și susțină familia, ori dacă a născut deja și are mai mulți copii, ori dacă vrea să se desfacă de bărbatul său.

Terenul de experiențe al avortului social este Rusia sovietică, unde este admis prin Lege, facilitat și reglementat—și unde către cele trei motive sociale se mai adaugă unul grotesc și mai greșit ca toate celelalte trei la un loc: Rusoaica revoluției mari a crezut că se va emancipa de sub exploatarea sexuală, când în gura mare a țipat: „Facerea este martiriu. Avortul este cel mai mic rău, căruia o femeie poate fi supusă! Trăiască amorul liber!”

Această tendință de emancipare morală a distrus apoi în Rusia cărămida, din care se construiesc clădirile mari ale comunităților sociale, și care cărămidă este familia, așa încât la congresul din 1927, din Kiew al mameșilor și al medicilor de femei din Ukraina o medică-raportoră în raportul său a declarat pe față, că avortul admis de Lege înseamnă criză morală!

Dacă în Rusia Sovietelor se constată și se spune pe față acest adevăr, ce mai avem noi de discutat!

Să dăm doar însă câteva date statistice tot din Rusia unde științific și pozitiv s'a experimentat pe acest teren fiind avortul social admis de Lege.

În Moscova indexul nașterilor în 4 ani de experiență s'a redus la jumătate. În anul 1925, a fost 34%, în anul 1929, a fost 17%. În restul Țării acest index s'a menținut la un nivel

destul de avansat grație conservatismului sănătos al țăranului rus pe acest teren.

Atât din statisticele rusești, cât și din ale altor Țări se poate constata, că cu ridicarea standardului vieții la muncitori crește numărul avorturilor și în general că numărul avorturilor este în raport drept cu creșterea averii, fapt prin care se combate argumentul principal al avortului social: lipsa mijloacelor materiale. Dacă mai punem către toate aceste, că pătura de experiență a avortului social o dau intelectualii și burghezii orașelor și satelor de o potrivă, deci nu de cei mai nevoiași oameni — atunci am dat gata toate argumentele acestuia.

Nici măcar cel din urmă argument, că prin avortul social admis se reduce numărul avorturilor clandestine nu rămâne în picioare chiar în baza datelor statistice rusești. În Leningrad 3683 femei s'au prezentat în avortoriile de stat pentru a-și face avort artificial, iar 3100 cu avort deja provocat de dănsese cu intervențiunea persoanelor laice în materie (adică nu de medici). — Dacă la numărul acesta din urmă mai punem numărul acelor, cari și-au făcut operația clandestină până în sfârșit clandestin, găsim că avortul social admis de Lege nu pune capăt avorturilor clandestine provocate fără intervențiunea medicală, deci mai primejdioase. — Acest raport în anul 1923, în Tiflis a fost 1532: 1033.

Concluzia este deci cea făcută de medicii francezi Hamant și Guénot, dânsii au făcut studii vaste în materia aceasta în Rusia, că „trebuie să combatem motivarea socială, deoarece această n'are cadre fixe și stă pe baza șubredă a judecății individuale, subjective“.

În ordinea importanței locul al doilea îl deține *avortul medical*. Argumentele medicilor, cari militează pentru admiterea avortului din motive medicale, ori mai bine zise sanitare sunt mai puțin controlabile de noi, laicii.

Totuș facem o încercare. Nu ne amestecăm în arta lor, ci ne scoatem contra-argumentele tocmai din declarațiunile lor și din statisticele cari ne stau la dispoziție.

Fapt este, că sunt câteva boli organice, cari se agravează, ori iau o formă acută în urma și în cursul sarcinei. Îndeosebi tuberculoza și unele defecte organice ale inimii precum și forma cronică a nefritei.

Nu mai puțin adevărat este, că sunt câteva boli, cari nu se manifestă și nu se pot ivi numai în urma și în cursul sarcinei cum este iperemesa — Hiperemesis gravidarum și eclampsia — (eclampsia gravidarum).

În ce privește terapia, acești medici din punctul nostru de vedere (adică din punctul de vedere al problemei avortului) se ȳnpart în 3 grupuri bine distincte, și anume :

1) grupul acelorora, cari în oricare dintre cazurile de sus, adică au numai atunci, când mama în urma sarcinei în cursul nașterii s'a făcut bolnavă de o boală, care o amenință direct și iminent cu moarte, ci și de câteori constată o boală organică, care în urma sarcinei se poate agrava, ori poate să ia formă acută, — intervin și ȳnterup sarcina, adică omoară fătul.

2) grupul acelorora, care reclamă mână liberă pe seama lor numai atunci, când în urma sarcinei viața mamei este în pericol de moarte direct și iminent, adică care omoară direct fătul dacă altcum nu se poate salva viața mamei fiind primejdia directă și iminentă.

3) grupul acelorora, cari și în acest din urmă caz, adică când viața mamei este direct amenințată și omoară direct fătul, ci intervin numai pentru salvarea vieții mamei fără să vrea direct moartea fătului.

Problema este precum vedem, foarte gingașă ! Merită însă o atențiune deosebită, pentru că este terenul unde etica creștină și știința medicală se pot ȳntâlni, și se ȳntâlnesc azi deja în conștiința tuturor medicilor de seamă :

Să vedem deci problema mai deaproape și să o analizăm puțin mai ȳntâi în lumina științei și experienței medicale, apoi în cea a științei juridice și în sfârșit în a eticei creștine eterne.

ȳnainte de toate cu aceeaș sinceritate cu care am admis existența unor stări bolnave agravate, ori cauzate chiar de sarcina femeiei, să constatăm și faptul, că cazurile, cari direct și iminent periclitează viața mamei fac abia 1—2 la mie din sarcinile și nașterile normale.—Dacă așa este, atunci problema nu mai prezintă o problemă socială acută, pentru ȳnlăturarea căreia legislația să dea mână liberă medicilor de a interveni, pentru că proporția cea mică 1—2%, ȳnseamnă rară excepție, deci admiterea avortului medical ar ȳnsemna legiferare pentru cauză și

cazuri generale pe baza și de dragul excepțiilor rare, cari tocmai pentru că sunt rare trebuie să fie considerate pur și simplu de nenorociri, precum nenorocire este că în fiecare an se'neacă un procent oareșcareva de amatori în apele mării și ale râurilor, unde iau baie. — Pentru cazul din urmă, oare cui i-ar veni în minte să pretindă o lege, prin care se opresc băile în mare și în ape libere în general! — Cu toate că ar fi exact așa de motivată o asemenea lege, deoarece procentul celor înecați întrece mult procentul mamelor, că mor din cauza sarcinei ori a nașterii, iar înecările nu se pot total suprima cu nici un fel de măsuri preventive,

Soluționarea indicată sub 3, nu reclamă nici o lege specială, nu reclamă deci admiterea prin lege a avortului, deoarece nu este avort în moment ce medicul nu vrea să omoară fătul. El dă mamei bolnave medicamente ori intervine altfel, dar cu aceste medicamente și intervențiuni vrea în mod direct numai salvarea mamei. Dacă ele totuși cauzează moartea fătului, această nici odată nu poate constitui vre-o infracțiune lipsindu-i elementul constitutiv esențial: nexul causal între voința autorului și rezultat. Autorul nu va putea fi culpabil nici de omor din dol nici din imprudență deoarece nu există din partea lui nici un fel de dol ori culpă care ar lega actul său material de rezultatul eventual produs, deoarece prin executarea actului material a voit un rezultat bine precizat și absolut necesar: salvarea mamei, iar nici de cum moartea fătului. Dacă aceasta din urmă totuși s'a produs ca rezultat nefiind legat nici prin dol nici prin culpă de actul material, acest act material nu poate constitui nici o infracțiune deci nici provocare de avort artificial, prin urmare autorul nu se poate pedepsi.

În consecință în dragă voie se poate sancționa avortul fără nici o restricțiune, ori în cazul cel mai rău în senzul modului de soluționare de sub 3.

Soluționarea indicată sub 2), nu se poate admite pentru că nu este necesară. Nu există principiu de drept care să admită nepedepsibilitate, ori scuză legală, ori excludere de imputabilitate, ori poți să o numești oricum, pentru un omor intenționat. În cazul din speță nici măcar elementele constitutive ale extremei necesități, ori ale justei apărări nu sunt de față, în moment ce

se admite soluția de sub 3), adică salvarea vieții mamei prin orice mijloc, chiar și prin mijloacele cari accidentul pot cauza chiar și moartea fătului.

Atunci la ce bun să consfiim prin Lege un omor direct!

Ce privește soluționarea de sub 1) adică admiterea intervenției și în cazurile când viața mamei nu este amenințată direct și iminent, ci mama este numai bolnavă de o boală fie cauzată, fie numai agravată în urma sarcinei, ea nu se poate admite odată din motivele indicate la critica soluționării de sub 2) dar de altă parte chiar în baza unor argumente pur medicale.

Accentuăm încă odată, că cazurile cari reclamă soluționarea de sub 3), adică intervențiune pentru salvarea vieții mamei amenințată direct și iminent fac numai 1—2 la mie din totalitatea nașterilor de unde urmează, că restul sarcinilor și al nașterilor este normal.

În numărul acestor sarcini normale intră cazurile, când sarcina cauzează agravarea unor stări morbide deja existente, ori când din pricina sarcinei unele maladii cronice iau formă acută.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă examinăm datele statistice, cari ne stau la dispoziție cu privire la sarcinile și nașterile, ori mai bine zis efectele și urmările nașterilor asupra stării sanitare a mamelor, ajungem la o concluzie care răstoarnă întreaga argumentație a medicilor, cari pretind admiterea avortului în asemenea cazuri.

Cazurile considerate mai grave sunt cele cauzate de tuberculoza și de defectele organice de inimă ale mamelor. Să ne restrângem deci la examinarea acestor două cazuri.

Profesorul Winter dela spitalul Cecilia din Berlin constată că sarcina în 63% ale cazurilor agravează tuberculoza existentă și manifestată deja prin simptome eminente și înainte de sarcină și numai în 27% ale cazurilor se manifestă tuberculoza pentru prima dată prin simptome acute numai după sarcină.

Dânsul a constatat, că în 2777 de cazuri de natura categoriei întâi în 2630 de cazuri sarcina și nașterea au fost normale când starea mamelor în urma sarcinii și după naștere s'a ameliorat; în 130 de cazuri sarcina și nașterea n'au avut nici un efect asupra stării sanitare a mamei, ce va să zică boala a

rămas staționară și numai în 17 cazuri a fost nevoie să intervină.

În cazurile din categoria a doua, nici odată n'a fost nevoie de intervenție.

Urmează deci că în cazurile tuberculozei conform datelor stabilite ale Doctorului Winter numai șase la mie este proporția cazurilor când a fost nevoie de intervenție, dar nu pentru salvarea vieții mamei, ci numai pentru împiedecarea agravării tuberculozei rămânând un secret pentru vecie, dacă și în aceste cazuri omiterea intervenției de fapt ar fi agravat starea sanitară, ori că ar fi cauzat chiar moartea mamei.

La orice caz o proporție așa de mică — șase la mie — și această necontrolabilă în caz negativ, adică dacă n'ar fi urmat intervenția nu poate constitui motiv serios pentru generalizarea admiterii intervenției în toate cazurile.

În aceaș concluzie ajungem și în cazurile, când mamele sufăr de diferite defecte organice de inimă. Profesorul His în 200 de cazuri de asemenea defecte organice, adică la 200 de mame personal a asistat la 199 de sarcini și nașteri absolute normale, și numai 1 singur caz a avut din 200, când a aflat de necesar ca să intervină, ceea ce face 5 la mie din totalitatea cazurilor, fără ca în aceste 5 cazuri din 1000 să se poată constata și ști, care ar fi fost efectul omiterii intervenției.

Concluzia finală este aceeaș: de dragul unei proporții de 5 la mie necontrolabile efectiv în caz negativ și până în sfârșit nu se poate admite prin lege avortul și pentru cazurile celor 995 la mie normale și efectiv și până în sfârșit controlabile.

Aceasta cu atât mai vărtos, că atât un cod penal, care în general pedepsește avortul, cât și chiar etica creștină admite tratarea mamei cu orice medicament și orice mijloc, chiar și dacă aceste ar cauza indirect și accidental moartea fătului și nu admite numai un singur lucru: omorârea intenționată și directă a fătului.

Cari sunt argumentele noastre în afară de aceste scoase din datele statistice medicale, vom vedea mai la vale, când vom vorbi în general despre aceste argumente ale noastre, după ce vom trata mai întâiu și avortul eugenic și cel etic.

Avortul eugenic și etic au față de cel social și medical un criteriu distinct, cel al scopului lor.

Cu alte cuvinte ele servesc un scop, până când cel social și medical sunt mai mult rezultatul și efectul unor cauze.

Avortul eugenic pretinde, că scopul său ar fi selecționarea și nobilitarea artificială a soiului.

Avortul eugenic ar fi deci mijlocul negativ, cu ajutorul căruia s'ar crea omul nobil, omul perfect prin omorârea fătului, care este conceput de părinți, cari nu prezintă acest tip nobil.

Știința biologică susține anume că calitățile fizice și psihice se transmit dela părinți la copii. În consecință dacă careva dintre părinți suferă de orice calitate, care ar fi detrimentul soiului select, fătul se poate omori, adică mama poate avorta și în acest caz avortul să rămână admis și nepedepsit de lege, ca nu cumva să se nască având și el defectele fizice, ori psihice ale părinților. Cazurile mai marcante ar fi acele ale părinților născuți orbi, surdo-muți, alienați, histerici, epileptici, criminali recidiviști, etc.

Știința bio-fizică și bio-psihică, mai ales în ce privește transmisiunea calităților fizice și psihice nu are însă cam deodată un teren sigur și pozitiv, care să fie baza acestei reglementări a nașterilor din acest punct de vedere. Nici criteriile palbitabile nu are. Pipăește numai în întunec, operează cu ipoteze și date statistice nesigure cari nu pot forma încă o bază și argument serios pentru admiterea omorului. Dacă cred unii că da, atunci de ce nu legiferează admiterea omorării persoanelor existente deja, despre care pozitiv se poate constata că au calitățile acestea și de ce vor să omoare feții nenăscuți ai acestora, despre cari nici o știință omenească — și acest lucru îl admit și ei — nu poate încă stabili, dacă de fapt vor moșteni calitățile nedorite ale părinților săi !

În slujba eugenice negative a pus Hitler sterilizarea, și pun foarte mulți împedecarea concepțiilor. Fără ca să admitem cea dintâie ori a doua, totuși susținem, că sunt mai nemerite și mai justificate decât avortul eugenic fiind acesta din urmă un simplu omor, omorârea unui individ existent deja, pentru o vină, care nu este al lui și care nici nu s'a dovedit, nici nu se poate dovedi, ce se presupune numai în baza unei preținse ipoteze pseudo-științifice, nesigure și dubioase încă, și în contra căreivine sârmanul delicvent nici nu se poate apăra măcar.

A justifica și a admite chiar un asemenea omor, înseamnă a justifica și a admite orice omor !

Dacă avortul eugenic nu se admite pentru că este omor legal al unei ființe omenești pentru o vină, care nu se poate nici constata nici dovedi, atunci avortul etic, despre care trebuie să vorbim încă, cu atât mai puțin se poate admite, pentru că ar însemna omorârea fătului, deci a unei ființe omenești numai pentru simplul motiv, că el există.

Motivarea avortului etic ar fi anume iarăși un scop: să ridicăm rușinea care s'ar năpusti asupra capului mamei în urma sarcinei și a nașterii:

Așa după cum se aplică acest soi de avort și după cum se contemplează să se admită printr'o dispozițiune a Codului

Penal, este curat farizeism, iar numirea lui „etic“ este o simplă uzurpare.

Susținătorii lui desființează prin trântul urmările și rezultatele exterioare ale sarcinei, dar vreau de fapt să atingă ori mai bine zis să ștergă cu buretele miraculos al avortului efectele pur intern adică de ordin etic ale căderii în sarcină. Dânșii vor un fel de restituție în integrum, aeeace în speță este un nou senz și se poate numi oricum, numai „etic“ nici la un caz nu.

Dacă o femeie ori fată cade în sarcină cu consimțământul propriu (înțeleg așa ca altul ilegal l'a voit chiar și fără să fi voit și sarcina) și această sarcină se întrerupe prin avort artificial, prin această consecințele de ordin moral ale păcatului ei nici de cum nu se sting, din contră se sporesc cu una: ca un omor intenționat

Dacă sarcina a fost urmarea unui act săvârșit în stare de constrângere fizică ori psihică, atunci mama este absolut nevinovată deci din punct de vedere etic nu avem ce să reparăm, nu este deci motivat ca să săvârșim un omor și pe acesta să-l consfințim prin o lege.

Ar însemna, să săvârșim o faptă din punct de vedere etic cu desăvârșire condamabilă și calificată pretutindenea drept păcat de moarte pentru stingerea efectelor uneia — care din punct de vedere etic este inescapabilă.

Unde e aicea logica și ce are acest fel de gândire cu etica. A admite avortul din motivele acestea numite „etice“ în cazul unei sarcini nelegiuite, când aceasta este urmarea unui act păcătoș al „victimii“ ar însemna a da și cea din urmă palmă a eticei, pentru că ar fi legiferarea unei tănuiri sui generis, dacă nu chiar protejarea și promovarea păcatului și a infracțiunii prin admiterea unui nou păcat și mai grav și a unei infracțiuni iar a-l admite în al doilea caz, când victima de fapt este victimă, ar însemna a repara ceva acolo, unde nu este nimic de reparat prin un mijloc pe care natura și Dumnezeuul tuturor timpurilor de păcat, iar legiurile tuturor generațiilor de gravă infracțiune l'au calificat: prin omorârea unei ființe nevinovate. Prin sarcina aceasta de fapt s'a produs un dezechilibru atât din punct de vedere moral, cât și juridic, dar acest dezechilibru nu se poate elimina, deci echilibrul nu se poate restabili numai prin un singur mijloc, care este pedepsirea autorului păcătoș, — care este autorul atentator, iar nicidecum mama, care este victima și cu atât mai puțin fătul, care — după cum am mai spus — n'are altă vină, decât că există. Și lumea farizeilor tocmai pe aceasta din urmă vrea să-l omoară. — Prin admiterea în cazul din speță a avortului ar însemna a intenționa dezechilibrul și a-l complica producând chiar și un nou dezechilibru cu

desăvârşire ireparabilă omorârea fătului nevinovat, angajând prin aceasta în păcat şi pe mama, avansând-o din victimă, ce a fost până acuma, infractor şi păcătos ordinar.

Iar din suflitul ei nenorocit nici o lege nu va putea scoate nici odată gândul, că şi-a omorât copilul, care ori cum, dar a fost al ei!

Şi dacă învârtim moneda, ca să-i vedem şi laturea cealaltă vom constata cu uşurinţă, că în realitate admiterea avortului pentru aceste motive numite etice la câte abuzuri şi nedreptăţi ar duce. Pentrucă în practică cine şi cum ar constata cazul, prin ce mijloace de probaţiune s'ar putea constata în fapt, că mama a fost victima unei constrângerii fizice ori psihice. Şi dacă mama ar reclama şi n'ar reuşi să facă dovada cuvenită, căci în baza naturii lucrurilor dovedirea din speţă de regulă este dificilă — atunci — cel puţin în faţa lumii — s'ar alege cu o ruşine şi mai straşnică. Ori atunci ar urma să se ia de bune declaraţiunile mamei, în care caz întreaga dispoziţiune a Legii, care ar admite avortul etic s'ar reduce la o farsă juridică şi ar degenera în cloaca de descărcare şi loc de refugiu al tuturor femeilor cari ar vrea să se scape de urmările vieţii lor păcătoase.

In ce priveşte abolirea gândului avortului etic, cel mai frapant exemplu l'au dat lumii francezii.

Dacă se poate vorbi de „ruşine“ şi de „victime“, eu cred că mai arzătoare ruşine decât acea a victimelor, ce au fost fetele franceze din teritoriul ocupat de germani, n'a existat de când e lumea. În primele momente ale beţiei postbelice o anumită presă a bulevardelor Parisului cu glas mare a vociferat: „Trebuie să examinăm urmaşii boşilor: Mamele, cari nu şi-au născut încă feţii, să fie curăţite de ei“. În această atmosferă încărcată, profesorul Pinard în faţa Academiei Medicilor invocând obligaţiunea şi chemarea sfântă a medicului, care este susţinerea şi salvarea vieţii, iar nu stingerea ei, şi-a terminat discursul clasic cu următoarele cuvinte de o frumuseţe rară şi putere fulminantă: „Franţa va demonstra aceloră, cari i-au omorât fii şi femeile, cum trebuie să fie trataţi urmaşii lor. Şi lumea întreagă va vedea deosebirea, ce este între civilizaţia noastră şi'ntra'acea, pe care dânsii o numesc cultură“.

În Franţa cu aceasta a murit avortul etic!

Vrem şi noi civilizaţia Franţei.

Ne place să o imităm! N'avem decât: iată încă un teren clasic şi încă un exemplu vrednic de imitat!

* * *

Cele relatate de noi — recunoaştem că destul de rapsodic — n'au pretenţia să fie considerate de un studiu complet.

Materia este atât de vastă și atât de multilaterală, încât departe sunt aceste reflexii modeste de epuizarea ei.

Am constatat însă un lucru — ceea ce am relatat în partea introductivă a reflexiilor mele — că anume nici aceia, cari sunt chemați să hotărească asupra admiterii ori neadmiterii avortului sub orice titlu și motivare, și cu atât mai mult aceia, în numele cărora vor hotărâ cei dintâi legiferând, adică masele mari în această Țară, nu sunt în clar cu chestiunea avortului și mai ales cu gravitatea și importanța ei. Așa, cum au fost legiuitorii și masele mari în Franța, când s'au votat legile anti-bisericești.

Nu e târziu încă, să ne spunem cuvântul, clar, hotărât, în perfecta cunoștință de cauză și în complectă cunoștință a gravității răspunderii, pe care o avem în fața istoriei, în fața posterității și înaintea lui Dumnezeu. Scopul meu n'a fost, ca să fiu acest glas de alarmă în preajma discuției din Cameră a proiectului — am spus, că este prea mare disproporția între persoana mea și importanța chestiunii — ci am încercat numai să deștept interesul, pe care merită chestiunea avortului, în sufletul și în inima acelor, glasul cărora este mai puternic, decât al meu! Iar dacă nu voi reuși nici eu, nici dâșii, atunci aceste rânduri să fie glasul conștiinței creștinești și românești a celui popor, care nu merită să fie condamnat la moarte nici fizică, nici morală.

Pentru că admiterea avortului prin o lege sub orice titlu sau motivare este sinucidere fizică și morală.

Cred, că argumentele relatate fugitiv la fiecare speță de motivare dovedesc îndeajuns temeinicia afirmațiunii mele.

Aceia, care pretind, că avortul trebuie să fie admis prin lege de câte ori este motivat prin oricare dintre cele patru grupe de motive — sociale, medicale, eugenice și etice — invoacă mereu un argument — la aparență — puternic. Dâșii, în parte covârșitoare medici, cari și până acuma au făcut o meserie și o afacere rentabilă din avort și cari vor cu orice preț ca lângă asistență legală să-și continue și să-și facă „meseria“ — susțin, că avortul trebuie să fie admis și reglementat prin Lege, pentru că se curme avorturile clandestine, provocate și practicate prin intervențiunea persoanelor, cari nu sunt medici, — și cari intervențiuni în majoritatea cazurilor produc complicațiuni și nu arareori cauzează moartea mamei.

Argumentația aceasta se combate ușor. O combat întâi rezultatele intervențiunilor medicale și în al doilea rând experiența, care arată, că nici acolo unde avortul este admis și reglementat prin lege și se face de medici specialiști, în institute de Stat (Rusia), nu s'a redus numărul avorturilor clandestine.

Ce privește contra-argumentul întâiu, să mi-se dea voie să arăt câteva date din statistica făcută de profesorul Scipiades, conform cărora rezultatul intervențiilor medicale care în majoritatea cazurilor consistă în curettage este în 3,5% moartea mamei, în 30% inflamații, etc., și în 15% sterilitatea secundară.

Conform constatărilor statistice ale Congresului din Kiew din 1927, amintit deja 0.5% este numărul deceselor imediate și 10—14,5% numărul îmbolnăvirilor acute, cu temperaturi și cel al afecțiunilor cronice (sângerări, sterilitate secundară, formarea tipurilor intersexe, isteria, melanconia, frigitatea, etc).

Acelaș congres a constatat în hotărârile sale, că avortul este dăunător sănătății mamei, în general.

Din toate aceste se poate trage concluzia, că nici avortul făcut de medici — specialiști în privința aceasta nu dă rezultate mai bune, ca acel provocat de laici.

Atunci de ce reclamă medicii legiferarea avortului în numele acestui argument?

Făcând însă abstracțiune dela toate aceste, experiența a arătat, că nici în țările unde avortul este admis și reglementat prin lege, numărul avorturilor clandestine (făcute fără intervențiune medicală) nu s'a redus. Invoc încă odată statistică din Leningrad, unde în 1923 s'au prezentat 3683 femei pentru a-și provoca avort, și 3100 cu avort provocat deja fără intervențiune medicală. Acest raport în Tiflis a fost 1532 : 1038.

Să nu uităm în sfârșit argumentul cel mai puternic și cel mai autohton în contra avortului, fie el chiar și medical, care va fi acel medic, ori acea comisiune de medici, care va stabili în cazuri concrete, dacă este cazul ori nu al avortului admis și reglementat prin lege?

Știm foarte bine, că încă în mare parte — durere — poporul nostru este încredințat medicilor, cari nu au cunoștință nici creștinească, nici românească. Dâșii vor hotărî totuși asupra vieților, cari se plămădesc. Că în deciziunile lor vor avea în vedere interesele poporului nostru, aceasta este foarte problematic!

Situația aceasta voim noi să o creăm prin o lege?

Suntem călăii conștiinței proprii de creștin și călăii națiunii proprii și în cimitir prefacem această mândră Țară, dacă votăm avortul sub orice titlu și cu orice motivare!

Juridecește nu i se poate crea — ori cât se bizuesc unii și oricât aleargă după ajutor în vecini, la medici — nici o motivare. Cu toate că mai de grabă e problemă juridică, decât medicală, cu toate cu medicii și-o apropiază.

Dar înainte de toate și peste tot este o problemă morală!

Acei, cari reclamă să fie admis prin lege și-l practică pe motive speciale lovesc în mâna lui Dumnezeu, cu care Dânsul vrea să binecuvinteze pământul și să populeze Ceriul, — susținătorii motivelor medicale vreau să conducă dânșii această mână, — cei ai motivelor etice vor să se scuture pe mâna lui Dumnezeu, iar prietenii motivelor eugenice au de gând să desemneze terenurile, unde Dumnezeu să n'aibă dreptul să-și pună mâna cea sfântă !

Cine cutează să se ridice sub oricare dintre aceste forme împotriva preaițelepciunii, atotputerniciei, atotștiinței și bunătății fără margini a lui Dumnezeu !

* * *

Ca să fie închis cercul logic, închei cuvintele mele modeste cu dorința obștească: să dea bunul Dumnezeu, să nu fi trudit în zadar !

Iar dacă Legea totuș se va vota și în Parlamentul Țării, noi românii să formăm o falangă puternică împotriva aplicării ei. Prin crearea unei cunoștințe creștinești și românești în poporul nostru, ca el să nu practice avortul că toate că va fi admis de Lege.

În butul legii !

Așa cum francezii acum 60 de ani între împrejurări similare și-au creat Institutul Catolic în butul Legii !

Căci martorii umili ai luptei grele, care s'a dat în Senatul Țării în jurul chestiunii avortului, am fost noi românii catolici. Vlădicii noștrii au fost eroii acestor lupte, ca acum 60 de ani în Franța. Mândrii suntem de luptătorii noștrii. Numele lor se va pomeni alături de al „Marelui Episcop“ Dupanloup și binecuvântat va fi de toate generațiile, cari vor veni !

* * *

Mereu mă frământă gândul: care în Parlamentul Țării Românești nu se va găsi nici un Laboulaye, ori nn Chesneloug ! *)

Alex. Fântânaru

*) Articolul a fost scris înainte de votarea legii (N. R.).

JACQUES BAINVILLE

Când cortegiul funebru al lui Jacques Bainville pornit spre locuința din urmă, ajunsese pe rue del'Université, automobilul unde se afla domnul Leon Blum trecând prin partea locului, își făcu o plăcere politică de prost gust, să pornească tot pe acolo, neascultând de sfaturile primului agent polițienesc întâlnit. Evenimentele se cunosc :

Tinerii — *les camelots du roi*, studenți îndurerăți la culme și pentru pierderea unui om ca Jacques Bainville și pentru că pasiunea politică era mai ațâțată în tragic, l-a luat la bătaie... Pornire violentă dar firească în asemenea împrejurări, de care ministrul actual nu a știut să țină seamă în deajuns și au recurs la măsurile extreme, de suprimare a întregii mișcări naționaliste din Franța și a jurnalului „*Action Francaise*”. Măsură pe care justiția poporului francez a știut să o oprească prin decretul Curții de Apel care o anula.

Leon Blum foarte popular acum în partidele politice franceze de stânga și atât de puternic încât deși niciodată ministru, el, ocult, pare că ține toate sforile și Jacques Bainville, Leon Daudet și Maurras trilogia de admirabili scriitori și jurnaliști față în față vin din două lumi diferite și reprezintă două concepții de stat extreme.

Intr'o parte politică ieșită din revoluții, fraternizând cu Sovietele și cu o culoare internațională, având ce-i dreptul gândul către tinderea înarmării statelor unite europene, pe de altă o politică strict franceză, rigulos tradiționalistă, strâns legată de trecut, încât dacă s'ar putea să se suprimă toate ideile noi izvorâte din revoluția franceză. Să poate fi uitată această revoluție, cu un vis urât și istoria să poată continua senină, dela ultimul rege francez.

La această *Action française*, condusă atunci de directorul Henri Vaugeois, veni cam pe la 1893, adus de Maurice Barris, tânărul scriitor și jurnalist, deja cu renume Jacques Bainville, El se întorsese dintr'o călătorie din Germania, pentru a studia mai bine la fața locului enigmatica figură a lui Ludovic al II-lea al Bavariei și fusese izbit de forța monarhică, chiar într'o țară ce istoricește era pentru el, profund antipatică. Chiar dela gara franceză ceruse jurnalele regaliste toate și pentru că fusese viu impresionat și de două opusculi care le publicase Maurras : unul vorbind de libertățile locale, de descentralizare, celălalt cu o critică contra anarhiei conversatoare a lui Chateaubriand și anarhia democratică a unui Michelet. Mai târziu se adăogă la mișcare și Leon Daudet, formând cu Maurras și Bainville o unire ce dură toată viața și unde fiecare cu talente diferite, dar cu o egală iubire de patrie

și sacrificiu pentru o idee. Inviorară „Action Française“ și dădură un elan imens mișcării de tradiții contra unei evoluții prea rapide. Să știe viața lui Maurras închinată toată jurnalului său, unde scrie în fiecare zi, cotidianul articol, mai mult o pagină de adâncă doctrină politică adaugată la altă pagină, cititind tot, în curent cu tot, pregătit să răspundă perfect documentat, la orice atac. Se mai știe suferințele lui Daudet, împrejurările tragice în care i-au murit fiul, exilul în Belgia, precum cred că adevărații literați ai Franței nu pot decât să regrete imensul spirit satiric, în felul lui Rabelais, cu care creona Daudet ca deputat al Parisului, în jurnalul său și la Cameră, figurile adversarilor politici, indiferent dacă aveau dreptate sau nu.

Dar Jacques Bainville avea ală linie mult mai omenească, mult mai echilibrată, mult mai multilaterală.

În casa lui din rue Belle-chaise trăia alături de o fermecătoare tovarășă care-l susținea minunat în toată activitatea lui. Îi plăcea lumea și iubia armonios munca lui în serviciul unei idei de care era adânc convins, cu toate îndeletnicirile sociale. Era preocupat de latinism și membru activ al presei latine, a venit cu ea în București, când fermecând pe toți cu curtuozia lui de francez blond, fin, delicat, vesel... dar pe dedesupt observatorul ascuțit al tuturor lucrurilor cu ochiul său de istoric: „une ame droite et courtoise comme une épée“ îl numește Octave Aubry.

Articolele lui cotidiene la Action Française și la alte ziare pariziene erau mai de grabă de politică externă. Când Briand îl trimite în 1916 la Petrograd, el prinde imediat gust ce avea să se întâmple, după cum comentase just faptul politic de la Agadir, după cum va critica obiectiv și precis tratatul dela Versailles. Vedea limpede și pentru greșelile internaționale democrația de stânga avea ochii de santinelă exactă strict franceză la datoria sa, pe câmpul de luptă al ideilor.

Așa încât firesc, trecu de la jurnalist politic, la, cum spune tot Aubry, politica rătăcită a istoriei. Bainville este înainte de toate un doctrinar și ca doctrinar, pentru a pune trecutul în serviciul prezentului scrie acea Histoire de France... unde accentuiază poate prea mult, numai binefacerile guvernului unitar monarhic și în sector, întunecă prea mult revoluția franceză... dar deși pare scrisă „d'un jet“ este atât de documentată. Fiind mai mult o filosofie a istoriei, dă sugestii și face critici atât de juste, încât pe mulți i-a întors din Ideile lor și pe toți mai ales pe cei cari nu gândeau cu el, i-a pus pe gânduri. Partea mai ales cu domnia lui Ludovic al XIV-lea este fără cusur.

Tot așa de minunat este și Napoleon — micșorat desigur, fiind micșorat în fața regalității creditoare franceze, totuși părând aventurierul de geniu, dar față de masivul Napoleon al lui Ludovic ce minunat apare în tiparul croit de francezul Bainville.

În felul său mai degrabă alături de „Principe“ a lui Machiavel, scrie el „*Les dictateurs*“, luându-l dela începutul istoriei până în zilele noastre.

Acum câteva luni apăruse ultima lui carte : „*La troisième république*“.

Era de mult suferind, de mult numai spiritul său agil nu a părăsît condeiul decât pentru a porni în eternitate.

Nu ştiu dacă va mai veni vreodată un rege în Franța... E prea adânc democratică, deși nicăeri regi nu se găsesc mai la ei acasă, când vin de aiurea; dar mișcarea monarhică fiind de esență strict franțuzească, poate fi meru opoziția care ar putea corecta greșeli democratice prea mari. Este o contra balansare. Cine a iubit mai mult Franța decât istoricul mare care dispăru așa de timpuriu ?

* * *

A murit și *Lebargy*, unul din marii artiști ai Comediei Franceze. Cel mai bun interpretator al eroilor comediilor lui Dumas-fils.

Prea slab la timp totdeauna ca să poată face carieră clasică în arta lui, s'a specializat, în roluri de viață modernă. Un gât prea lung, îl făcu să adopte un fel de cravată, care făcu moda la Paris și tot grija de a corecta cusurul slăbiciunii lui anormale îl făcu să-și îngrijească tualața atât, încât ajunse noul din dandy, orașului gustului fin de totdeauna. Prietenul Lavedau, scrise pentru el, *Marchizul de Priola*, care-l făcu celebru, într'u atât i se potriveau eleganța rece a cinicului, subliniată și de o redengotă cenușie, cu șirete negre ce făcu epocă. Clipe de mare succes le-a avut Lebargy și când a interpretat pe abatele din „*Le duel*“ al aceluiși Lavedau.

M. F.

* * *

DECALOG revistă bilunară - București 5 Aprilie 1936 - Anul I Nr. 1.
— La început de primăvară - ca o floare grea de rod și plină de culoare - așa apare noua revistă Decalog - ce nu se suprapune peste nici o altă publicație românească excelentă. Locul ei - pe care îl ocupă cu multă demnitate - era orfan de mult. S'au mai clar nu a fost nici odată ocupat.
- Revista Decalog se situează între publicațiile noastre serioase - cari sunt atât de necesare - pentru primenirea prin trudă a României de mâine.
Dorim tânărului confrate viață lungă și cititori deștepți.

I. P.

* * *

P. Mihai Demeter : Sub cedrul dela Roma (poezii)

O viață de opt ani (1926-1934) cu cotidianul tragic și bucuriile de fiecare clipă; iată ce ne aduce volumul de poezii a păr. Demeter. Găsim în această carte cu versuri frumcase, o întreagă gamă de sentimente și preocupări. — Pentrucă nimic nu-i scapă poetului cu reale calități — și viața interioară profundă. Sub pana Sf. Sale, Roma, câștigă o culoare spirituală, și o evocare într'o amintire ce a știut păstra parfumul arhoic.

Mai găsim în acest volum și câteva poezii ocazionale, încarcate și reușite în greaua formă a sonetului. Pentru ca cititorii noștri să guste din frumusețea poeziilor păr. Demeter, vom da o strofă (cum se găsesc în acest volum) dar din care se poate vedea limpede proe cupărilor spirituale ale poetului:

Spre stele 'n elanuri rezezi seara
Se-avântă dorurile mele
Mai sus... mai sus plutesc ca vulturii
Spre marea tainică de stele

(Dorurile mele—pag. 37)

G. I.

Am primit la redacție :

Agru, Martie, An. VII, No. 3.
Incercări, Februarie și Martie No. 3 și 4.
Cuvântul Adevărului, Martie-Aprilie An. XIV No. 3—4.
La Revue du Touring Club de France, Mars, No. 496.
Revista Fundațiilor Regale.
Bulletin de St. Laurent de Grenoble, Mars 1936.
Sionul Românesc, Februarie, An. XXIII, No. 2—3.
Viața, Martie, An. XXII No. 3—4.
Annuaire des Facultés Catholiques de Lille, 1934.
La vie Catholique, Februarie și Martie, 13 Année.
Gând Românesc, Feb. An. IV No. 2.
Preocupări literare, An. I No. 3 Martie.
Libertatea, Martie, An. IV, No. 6.
Poliția Românească, Martie, An. XI No. 128—129.
Le Petit Alumniste, Mars, 49 Année, No. 568.
Vestitorul, Martie, An. XII.
Înălțarea, Martie, No. 3.
Katholische Volksnacht, März, 1 Jahrg. No. 8.
Dumineca, Martie, An. XII, No. 8.
Unirea, Martie, An. XLVI.
România dela Mare, An. III, No. 115.
Străjerul, An. IX, No. 1.
Fântâna Darurilor, An. VIII, Feb.
Viața Creștină, An. II, No. 9.
Gata ori când, No. 1, No. 2, Ian. și Feb.
Vremea Nouă, An. II, No. 14.

C Ă R Ţ I :

F. Grignon de Montfort : Taina Mariei, Tip. Sf. Vasile, Bixad 1935.
P. Mihai Demeter : Sub cedrul din Roma, Săbăoani 1936.
St. Manciualea : Românii și minoritățile etnice la Nord-Vestul Țării.

Director : L. BARRAL

RED. ȘI ADM. : STR. CRISTIAN TELL No. 18

BUCUREȘTI

Abonament : Anual 200 Lei

Exemplarul : . . . 20 . . .